

**Právnická fakulta Masarykovy univerzity
obor Právo
Katedra ústavního práva a politologie**

Feminizace českého soudnictví – cesta tam (a zase zpátky)

Diplomová práce

Veronika Žejdlová

Brno 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Feminizace českého soudnictví – cesta tam (a zase zpátky)** zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Brně 28. června 2019

.....
Veronika Žejdlová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala doc. JUDr. Davidu Kosařovi Ph.D., LL.M., J. S. D. za jeho trpělivost, ochotu a cenné rady, které mi poskytl během psaní mé diplomové práce. Rovněž bych ráda vyjádřila své poděkování a vděčnost mé rodině a přátelům, kteří mi byli maximální oporou po celou dobu mého studia.

Abstrakt

Tématem této diplomové práce je otázka feminizace v českém soudnictví a s ní související hlediska. První část této práce se zabývá pochopením pojmů gender a pohlaví spolu s genderovými stereotypy a rolemi, jejichž vysvětlení je demonstrováno na příkladech. Druhá část práce je věnována vývoji postavení žen v právnických profesích na českém území, a to od první republiky až po rok 1989, kdy je současně poukázáno na otázku počátku vzdělanosti žen v 19. století. Poslední část práce se pak týká aktuálního zhodnocení stavu zastoupení mužů a žen v rámci justice se zřetelem na to, zda skutečně probíhá v České republice feminizace či nikoliv, s uvedením důvodů, které mohly tento stav zapříčinit. Současně je v této práci poukázáno na možný potenciální návrh, jak by mohlo být zastoupení žen a mužů případně řešeno, a to se zhodnocením negativních a pozitivních stránek, které může tato alternativa přinášet.

Klíčová slova

Feminizace, české soudnictví, gender, pohlaví, genderová diverzita, právnícké profese, zastoupení žen

Abstract

The topic of this thesis is the issue of feminization in the Czech judiciary and related aspects. The first part deals with the understanding of the terms gender and sex together with gender stereotypes and roles, their explanation is demonstrated on examples. The second part of the thesis is devoted to the development of the position of women in the legal professions in the Czech Republic, from the First Republic until 1989, when the issue of the beginning of women's education in the 19th century is pointed out. The last part of the thesis deals with the current evaluation of the status of the representation of men and women in the judiciary with regard to whether or not feminization actually takes place in the Czech Republic, stating the reasons that may have caused this condition. At the same time, this thesis highlights a possible potential proposal for how the representation of women and men could possibly be dealt with, by assessing the negative and positive aspects that this alternative may bring.

Key words

Feminization, Czech judiciary, gender, sex, gender diversity, legal professions, representation of women

Obsah

Seznam tabulek	10
Seznam grafů	11
Seznam pojmů a zkratk	13
Úvod	15
1 Gender jako osobní identita a role ve společnosti	19
1.1 Gender a jeho historie	19
1.2 Genderové role a stereotypy	24
2 Historický exkurz do postavení žen v právnických profesích	27
2.1 Nástup žen do škol: Od základní školy po maturitu	27
2.2 Ženy na univerzitě	34
2.3 Praxe žen v právnických profesích za první republiky	39
2.3.1 Ženy v advokacii a dalších právnických profesích	43
2.3.2 Ženy v justici	48
2.4 Právní profese za druhé republiky a Protektorátu	52
2.5 Ženy v právnických profesích za komunistické éry	53
2.5.1 Ženy v socialistických právnických profesích	55
2.5.2 Ženy v socialistické justici	57
3 Feminizace v justici	61
3.1 Postavení žen v právnických profesích v současnosti	61
3.1.1 Postavení žen v justici	70
3.2 Feminizace českého soudnictví	75
3.3 Genderová diverzita v českém soudnictví	78
Závěr	87
Použité zdroje	91
Monografie	91
Články	93
Internetové zdroje	93
Právní předpisy	95
Zákony	95
Ostatní	96

Seznam tabulek

Tab. 1: Počty posluchaček Karlovy a Masarykovy univerzity za uvedené období.....	36
Tab. 2: Počty absolventek Masarykovy univerzity za uvedené období	38
Tab. 3: Počty absolventů všech právnických fakult na území České republiky za uvedené období	65
Tab. 4: Počty žen a mužů vykonávající pozici exekutora , notáře , soudce a advokáta za uvedené období	66
Tab. 5: Počty advokátek a advokátů za roky 1935, 1937, 1944, 1948, 1970 a 1990 až 2018.....	68
Tab. 6: Počty mužů a žen v justici za roky 1929, 1930, 1938, 1948, 1997 až 2018	70
Tab. 7: Vývoj žen a mužů na jednotlivých soudech za uvedené období.	71
Tab. 8: Ženy a muži na pozicích předsedů a místopředsedů za uvedené období.....	73

Seznam grafů

Graf. 1: Grafické znázornění Tab. 1	36
Graf. 2: Grafické znázornění Tab. 2	38
Graf. 3: Grafické znázornění Tab. 3	65
Graf. 4: Grafické znázornění Tab. 4	67
Graf. 5: Grafické znázornění Tab. 5	69
Graf. 6: Grafické znázornění Tab. 6	70
Graf. 7: Grafické znázornění Tab. 7	72
Graf. 8: Grafické znázornění Tab. 8	74

Seznam pojmů a zkratk

CEPEJ	- Evropská komise pro efektivitu justice
ČR	- Česká republika
ESLP	- Evropský soud pro lidská práva
EŘ	- zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád
KSA	- Krajská sdružení advokátů
KSČ	- Komunistická strana Československa
Listina	- ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod
NŘ	- zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád
PACE	- Parlamentní shromáždění Rady Evropy
PrF MU	- Právnická fakulta Masarykovy univerzity
PrF UK	- Právnická fakulta Karlovy univerzity
PrF UPOL	- Právnická fakulta univerzity Palackého
PrF ZČÚ	- Právnická fakulta Západočeské univerzity
Ústava ČR	- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Ústava ČSR	- ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky
Ústava ČSSR	- ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky
Ústavní listina	- zákon č. 121/1920 Sb., Listina základních práv a svobod
Zákon č. 40/1922	- zákon č. 40/1922 Sb. z. a. n., o advokátech
ZoA	- zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
ZSS	- zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích
ZSZ	- zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství

„Žena soudcem? Budiž mně dovoleno, abych zde zaujal stanovisko nekompromisního „contra“; nikoli snad z misogynství, nýbrž spíše z filogýnství, protože chtěl bych naše ženy ušetřiti těch trpných zklamání, kterých by se v úřadě tak těžkém a přitom nevděčném, jako jest úřad soudcovský, jistě dožily, nikoliv aby se rvaly se spodinou lidské společnosti a vystavovaly se útokům lidí rvavých a dravých, nýbrž aby vplétaly nám růže do pozemského žití a jemnou rukou vyrovnávaly vrásky, které nám starosti do čela ryjí, jest jejich úkolem!“

JUDr. Cícha

Soudcovské listy z roku 1923

Úvod

Probíhající nedostatek genderové rozmanitosti v soudnictví je stav, se kterým se v současné době potýkají státy na celém světě. Odpověď na otázku, kým a jakým způsobem mají být soudy zastoupeny, je mimořádně důležité, neboť právě tato skutečnost se dotýká samotného jádra zřízení daného státu a jeho pohledu na případné rozdílnosti mezi mužem a ženou v rámci pracovního uplatnění. Dnešní svět je plný nedůvěry v soudní moc, tudíž uvedená otázka může být do jisté míry i významný ukazatel nezávislosti justice a důvěry v ní.

V České republice se má za to, že v justici existuje jakýsi stav přílišného zastoupení žen¹, jedná se o tzv. feminizaci soudnictví². Tématem a hlavním cílem této diplomové práce je právě pojem feminizace. Jeden z aspektů, který bude řešen, je zhodnocení momentálního stavu české justice, a to z pohledu, zda lze skutečně říci, že tu feminizace probíhá či existují určité pochybnosti o tomto stavu. Současně budou vytyčeny důvody, ze kterých by mohlo být zřejmé, proč ženy vstupují do justice v tak velkém počtu, že se dokonce hovoří o feminizaci soudnictví. Taktéž bude nastíněn rozdíl mezi postavením ženy v justici a v ostatních právnických profesích.

Dalším aspektem, který bude v souvislosti s tímto řešen, je ten, jakým způsobem se vyvíjelo postavení žen v právnických profesích s tím, že v něm budou představeny rozdíly mezi justicií a ostatními právnickými profesemi v období před začátkem první republiky po rok 1989. Dílčím cílem bude získat povědomí o tom, jak se ženy dostaly do právnických profesí, přičemž budou taktéž vytyčeny názory, příp. nejruznější předsudky, týkající se skutečnosti, že ženy stály o tato povolání.

Kromě samotného zhodnocení dosavadního stavu je taktéž důležitá otázka, jaké mohou být alternativy pro dosavadní stav české justice, tj. zda existuje lepší způsob zastoupení žen a mužů na soudech. Jeden z možných návrhů, tj. genderová diverzita,

---

¹ KRAWIECOVÁ, Nela a CIBULKA, Jan. Mezi soudci je většina žen, sedí však na nižších soudech. Na vrcholu dominují muži. *irozhlas.cz* [online]. Publikováno 12. června 2018 [cit. 22. 06. 2019].

² VUČKA, Jan. Máme genderový problém. Zaveďme kvóty na soudce! *Jinepravo.blogspot.com* [online]. Publikováno 13. října 2017 [cit. 22. 06. 2019].

který by mohl vyrovnat počet žen a mužů na soudech, bude v této diplomové práci taktéž nastíněn, a to s uvedením jednotlivých důvodů pro a proti. Současně bude předvedena otázka, jak může stanovené pravidlo pro zastoupení mužů a žen v praxi vypadat, konkrétně se tento příklad bude týkat ustanovení soudců na Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“).

Stav feminizace a otázka úpravy zastoupení žen a mužů v justici je v České republice řešena zejména na úrovni ústavního práva, tj. Ústavy ČR a Listiny a dále zákonu o soudech a soudcích. Na úrovni mezinárodního práva nelze nalézt příliš mnoho úprav. Lze tak konstatovat, že právní úprava je v těchto otázkách velmi problematická a nedostačující.

Samotná diplomová práce bude rozdělena na tři části. První část bude zaměřena na konceptualizaci pojmů pohlaví a gender a dále vysvětlení genderových stereotypů a rolí, u nichž budou taktéž uvedeny příklady, z důvodu pochopení problematiky.

Další část práce bude věnována historickému exkurzu, kdy bude pomocí analýzy zjištěno postavení žen v právnických profesích od počátku první republiky po konec komunistické éry a dále bude taktéž zohledněna možnost vzdělávání žen od 19. století.

V poslední části bude deduktivní metodou zjišťována aktuální situace justice v České republice, s porovnáním s ostatními právními profesemi, a to s ohledem na to, zda domněnka, že feminizace probíhá, má skutečně oporu v datech. Tato situace bude řešena skrze analýzu statistických dat, současně také základních právních předpisů a dalších zdrojů. Dále budou řešeny důvody feminizace a alternativní možnost zastoupení žen a mužů v justici s uvedením kladů a záporů. Taktéž bude tato alternativa demonstrována na příkladu s poukazem na důsledky, které toto nastavení může mít.

Mezi možný přínos této práce lze zařadit jednak její aktuálnost, neboť otázka zastoupení žen, potažmo obou pohlaví, je probírána na neformální úrovni v rámci vrcholu české justice, ale také např. i na úrovni ESLP a taktéž zjištění skutečného stavu justice.

Vzhledem k tomu, jaké téma je v této diplomové práci řešeno, je zřejmé, že existují určité limity, které se týkají zejména dostupnosti zdrojů ohledně stavu justice v minulých letech a to především, co se týče komunistické éry, která byla ovšem pro otázku řešenou v této práci poměrně zásadní, a proto se v této práci nelze věnovat tomuto období příliš do hloubky.

1 Gender jako osobní identita a role ve společnosti

Feminizace soudnictví zahrnuje nejrůznější aspekty, a to jednak obecně důvody tohoto stavu, ale také i otázku samotného postavení ženy v justici, pohledů na ní a přístupů k zastoupení mužů a žen v justici aj. Všechna tato hlediska spojují dva pojmy, a to gender a pohlaví, neboť právě tyto pojmy mohou osvětlit, co v naší společnosti vůbec znamená být mužem či ženou, a jaké následky to může mít. V této kapitole bude představen pojem gender, a to zároveň i s vysvětlením odlišnosti od pojmu pohlaví. Dále bude proveden krátký exkurz historického pozadí tohoto pojmu. Zbývající část kapitoly bude věnována genderovým stereotypům a rolím, které ve společnosti stále přetrvávají, a to i v rámci právnických profesí.

1.1 Gender a jeho historie

Pojem gender pochází z řeckého jazyka a jeho překlad znamená slovo „rod“.³ Z řeckého jazyka byl pojem gender přenesen do jednotlivých evropských jazyků, včetně českého jazyka. Nicméně dnes již došlo ke změně v přenosu, a proto je do českého jazyka pojem gender přenášen z anglického jazyka, čímž je ovlivněna i jeho výslovnost, která je obvykle „džendr“ a nikoliv počeštěně „gender“. Co se týče překladu slova gender, vzhledem k tomu, že český jazyk je poměrně bohatý na slovní zásobu, tak lze pojem rod zamýšlet v několika různých významech, a to například pohlaví či sex, ale taktéž i rod, rodina a rod z hlediska gramatiky.

Pokud jde o definici výše uvedeného pojmu, v její nejobecnější a zjednodušující podobě je gender sociální konstrukt, sociální kategorie, která se týká odlišování mužů a žen. „*Jedná se o vyjádření toho, že vlastnosti a chování, které jsou spojované s obrazem muže či ženy jsou formulovány kulturou a společností.*“⁴ Nicméně i přes tuto

---

³ ŠIKLOVÁ, Jiřina. Gender studies a feminismus na univerzitách ve světě a v České republice. In: VĚŠÍNOVÁ-KALIVODOVÁ, Eva, MAŘÍKOVÁ, Hana. *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. 2 eds. Praha: Open Society Fund Praha, 1999, s. 9.

⁴ OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000, s. 11.

zjednodušující definici je možno nahlížet na gender z dalších různých pohledů, které se často prolínají. „*Za prvé gender může znamenat sociálně utvářený soubor charakteristik týkajících se chování, vzhledu, schopností, zájmů, které jsou v určité společnosti a v určitém historickém období spojovány s obrazem ženy a s obrazem muže.*“⁵ Z toho ovšem vyplývá, že jak dochází k vývoji společnosti, tak současně s tím dochází i k vývoji výše uvedeného souboru charakteristik, dle nichž může docházet k různým pohledům na to, kdo je považován za ženu a muže, což se týká i očekávání od mužů a žen. „*Závaznost rolí a chování není tedy přirozeným, neměnným stavem, ale dočasným stupněm vývoje.*“⁶ Za druhé může být gender označován jako organizační princip, což znamená, že máme ve společnosti určité uspořádání, strukturu institucí, činností a prostorů na mužské a ženské, tj. máme zde předpoklad rozdílnosti feminity a maskulinity.⁷ Toto uspořádání, byť je pro nás výhodné z hlediska organizace společnosti, může negativně ovlivnit určité skupiny lidí, neboť u nich dojde k poklesu šance na uplatnění, jestliže budou uvedeným uspořádáním omezeni. Tato omezení mohou současně pokrývat i jiné skupiny, které se dělí nikoliv na základě genderu, ale např. dle náboženství, rasy aj.⁸ „*Za třetí může gender představovat maskulinní a femininní charakteristiky jednotlivých osob, které se formulují pod vlivem socio-kulturních podmínek.*“⁹

Gender bývá často zaměňován s pojmem pohlaví, což je termín biologický a nikoli jako gender psychologicko-kulturní. Tato záměna může vyplývat ze samotného překladu, neboť, jak již bylo uvedeno výše, z anglického do českého jazyka je pojem gender překládán i jako pohlaví. Naproti tomu anglický jazyk užívá pro pojem pohlaví slovo „sex“, což po překladu do českého jazyka může znamenat jednak pohlaví, pohlavní, ale také i pohlavní styk a pohlavní život. Z toho vyplývá, že se pojem sex vztahuje za prvé na biologické odlišnosti mezi lidmi, tj. ženské

---

⁵ SMETÁČKOVÁ, Irena. *Genderové představy a vztahy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2016, s. 43.

⁶ OAKLEY, 2000, op. cit., s. 12.

⁷ SMETÁČKOVÁ, 2016, op. cit., s. 43.

⁸ SMETÁČKOVÁ, Irena a Klára VLKOVÁ. *Gender ve škole*. Praha: Otevřená společnost, 2005, s. 10.

⁹ SMETÁČKOVÁ, 2016, op. cit., s. 43.

a mužské pohlaví, a za druhé dále taktéž na chování mezi jednotlivci, tj. pohlavní styk, který může být předpokladem pro rozmnožování.

Pojem pohlaví lze vysvětlit tak, že se jedná o univerzální a přirozenou kategorii, odlišnost mezi mužem a ženou, která se nemění v čase, za předpokladu, že nedojde k vnějším zákrokům ovlivňujícím biologii daného člověka. „*Biologické pohlavní rozdíly se utvářejí v časově pevně stanovených krocích.*“¹⁰ Z genetického hlediska je pohlaví stanoveno už při početí, a to v okamžiku spojení spermie a vajíčka, tj. při spojení buněčného materiálu různých typů jedinců.¹¹ Ovšem o samotném určení pohlaví rozhoduje spermie muže, a to i přes to, že je pro početí nutný i genetický materiál ženy. Konkrétně jde o jeden chromozom obsažený ve spermii, který má buď variantu X či Y. Jestliže spermie obsahuje chromozom X, dojde k početí chlapce. Naopak, když spermie v sobě obsahuje chromozom Y, dojde k početí děvčete. Nicméně konečné anatomické rozdíly mezi mužem a ženou jsou vytvářeny v průběhu devítiměsíčního prenatalního vývoje.¹² Vzhledem k výše uvedenému je tedy mezi pojmem gender a pohlaví rozdíl, i když může být překlad obdobný, neboť to, kdo je muž či žena je stejně podstatné v otázce toho, kdo má jaké oblečení, gestikulaci, povolání, sociální síť, příp. osobnost, tak jako podoba genitálií dotyčné osoby.

Co se týče historie genderu, získal tento pojem své místo na pozadí vývoje feminismu, ačkoliv nejde o totožné pojmy.

Feminismus pochází z latinského slova „*femina*“, což znamená žena. V nejobecnější rovině je feminismus ženská kampaň za jejich práva.¹³ Zahrnuje v sobě filozofické, politické, ideologické a sociální názory žen, které se hlásí o svá práva. Feminismus je tedy směr, který má zdůrazňovat právo, nárok na přijetí jiného pohledu a přístupu, než jaký odpovídá současnému světovému názoru.¹⁴

---

¹⁰ KARSTEN, Hartmut. *Ženy – muži*. Praha: Portál, 2006, s. 11.

¹¹ Ibidem, s. 11.

¹² OAKLEY, 2000, op. cit., s. 23.

¹³ KŘÍŽKOVÁ, Alena a Karel PAVLICA. *Management genderových vztahů: postavení žen a mužů v organizaci*. Praha: Management Press, 2004, s. 16.

¹⁴ ŠIKLOVÁ, 1999, op. cit., s. 14.

Počátky feminizmu lze nalézt již v 18. století, kdy se začaly objevovat myšlenky na zlepšení postavení žen. V této době šlo především o prosazení práva na vlastnictví majetku a také rovnosti přístupu ke vzdělávání. Nelze si ovšem dělat iluze, že by byly ženy se svým postavením do 18. století spokojeny, průběžně docházelo k protestům proti nerovnému soužití muže a ženy. Nicméně je velmi obtížné tyto protesty rekonstruovat, neboť ženy byly zásadně vylučovány z aktivního utváření dějin, protože se jednalo o výsadu mužů.¹⁵ Feministické hnutí jako takové má počátek v 19. století, kdy ženy bojovaly za základní lidská práva a příležitosti, zejména právo volební, právo na majetek a právo na vzdělávání. Jde o tzv. první vlnu feminizmu, která je datována přibližně do roku 1930. Pokud jde o prosazení feminizmu v této době, k jistému pokroku došlo, a to zejména v oblasti volebního práva, kdy ženy dostaly toto právo po první světové válce, byť účast ve volbách nebyla příliš vysoká. Nicméně s příchodem hospodářské krize a nacismu již nebyla otázka feministického hnutí považována za primární a došlo k odklonu k jiným společenským otázkám. Co se týče pojmu gender v tomto období, jedním z prvních užití je např. v románu „*Červený Mlýn*“ od autorky George Eliot z roku 1860.

Druhá vlna feminizmu, která je datována mezi 60. a 80. léty 20. století, již bezprostředně souvisí s pojmem gender. Po první vlně feminizmu, která se týkala obecných základních práv žen, se druhá vlna zaměřila na hlubší problémy nerovnosti mezi muži a ženami. „*V této době šlo zejména o prosazování rovných sociálních a ekonomických příležitostí mužů a žen.*“¹⁶ Zásadním dílem z roku 1963, „ *které se stalo podnětem k úvahám o politice vztahů mezi pohlavími, tj. zkoumání kořenů genderové nerovnosti nejen ve veřejné sféře, ale i v soukromé sféře*“,¹⁷ je kniha „*Feminine Mystique*“ od autorky Betty Friedan. S touto knihou je spjatý počátek druhé vlny feminizace. Tato autorka se svým díle zaměřila na frustraci žen po válce, které byly uzavřeny ve svých domovech, podřízeny potřebám svých mužů a dětí, bez možnosti

¹⁵ RENZETTI, Claire M. a Daniel J. CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003, s. 36.

¹⁶ KRÍŽKOVÁ, PAVLICA, 2004, op. cit., s. 16.

¹⁷ RENZETTI, CURRAN, 2003, op. cit., s. 44.

osobního růstu, a to po období vysoké zaměstnanosti v době války.¹⁸ Dle autorky jde o tzv. problém beze jména. Po uvedení těchto skutečností postupně docházelo k většímu rozvoji a uplatnění žen, kdy důsledkem toho byla např. větší kontrola žen nad vlastním tělem, právo na potrat a rovný přístup k profesím. Současně, kromě rovnosti, patří pod druhou vlnu feminismu i rozdílnost. „*Jde o tzv. rovnost v rozdílnosti, tj. aby jinakost nepředstavovala něco, co zakládá nerovnost, aby „jiný“ vždy neznamenalo zároveň něco horšího či lepšího.*“¹⁹ Dalším významným dílem z tohoto období je kniha Ann Oakleyové „*Pohlaví, gender a společnost*“ z roku 1972, ve které došlo k jednomu z prvních vymezení rozdílu mezi genderem a pohlavím.

Třetí vlna feminismu je datována od 90. let 20. století. V tomto období dochází ke vzniku mnoha směrů feminismu, které berou v úvahu odlišnost žen, ať už podle věku, či barvy pleti, sexuální orientace aj. Současně je odlišný i přístup k pojmům gender a pohlaví. Existuje teorie, že tyto pojmy nelze rozdělovat, neboť není možné oddělit v osobnosti člověka to, co je dáno biologicky a to, co je dáno sociálně.²⁰ Z toho vyplývá, že uvedené pojmy se vyvíjejí současně a pohlaví je vnímáno prizmatem genderu.²¹

V současné době je termín gender taktéž součástí tzv. gender studies, které jsou přednášeny v rámci vysokoškolského studia. Jde o odborně zaměřenou, mezioborovou, samostatnou, vědeckou disciplínu, která zkoumá rozdílnost mezi muži a ženami ve společnosti, a to z hlediska genderu, tj. kulturního a sociálního kontextu. V tomto ohledu je třeba zmínit, že gender studies není totožné s women studies, které jsou přednášeny jako vědní obor v západní části Evropy a USA. Tato studia se týkají problematiky žen ohledně učení postojů a jejich vyjádření, práva na odlišný ženský názor či učení sebereflexe a sebevědomí.²²

---

¹⁸ RENZETTI, CURRAN, 2003, op. cit., s. 44.

¹⁹ HAVELKOVÁ, Hana. Druhá vlna feminismu. In: TESAŘOVÁ, Jana, LIŠKOVÁ, Kateřina. *Ženská práva jsou lidská práva*. 2 eds. Brno: Nesehnutí, 2002, s. 19.

²⁰ SMETÁČKOVÁ, VLKOVÁ, 2005, op. cit., s. 12.

²¹ Ibidem, s. 12.

²² ŠIKLOVÁ, 1999, op. cit., s. 10.

1.2 Genderové role a stereotypy

Jak již bylo uvedeno, pod pojmem gender si lze představit různé charakteristiky vlastností a chování mužů a žen, které byly formulovány kulturou a společností, ve které tyto osoby žily a které je od sebe odlišují. Jedná se o tzv. sociální pohlaví. Vzhledem k tomu, že jsou vlastnosti a chování mužů a žen vytvářeny společností, mohou se měnit časem a je třeba se je učit, čímž vznikají určité představy o tom, jak se mají dané osoby chovat. Tyto představy jsou nazývány jako genderové stereotypy.

Pokud jde o jejich přesnější vysvětlení, lze je popsat jako „*očekávané obsahy nebo apriorní soudy vážící se ke kategoriím maskulinity a feminity*.“²³ Jde tedy o pravidla, která jsou dána mužům či ženám, ovšem častokrát se z nich mohou vyvinout předsudky o správném, normálním chování, které je dáno společností, její kulturou a vývojem, a to bez ohledu na jedinečnost daného jednotlivce. Tato pravidla zdaleka nemusí odpovídat představě daného jednotlivce o tom, jak by mělo vypadat jeho chování, práce, zájmy či oblíbení. Tím nejběžnějším stereotypem o chování a zájmech žen je zejména fixace na dítě a s tím spojená potřeba početí dítěte a následné ukončení kariéry z důvodu rodinného života, který ženy naplňuje více než honba za vyšší pozicí v zaměstnání. S tím může být spojena i představa, že ženy se zásadně hodí tzv. „jen k plotně“ a nikoliv pro stoupaní v kariérním žebříčku. S muži je naopak spojen stereotyp o jejich potřebě dosahovat co nejvyšších možných výsledků v zaměstnání i na úkor rodiny. Těmito stereotypy mohou mít ženy ztíženy možnost stejného uplatnění a podmínek jako muži, byť by třeba stály o možnost být na vedoucích pozicích a postupně stoupat po kariérním žebříčku. Nižší mzda, nemožnost růstu, nepřijetí na danou pozici jsou typické důsledky předsudků.

Pomocí těchto genderových stereotypů následně vznikají genderové role, které si lze představit jako „*soubor předpisů a očekávání, které jsou spojené s chováním a jednáním mužů a žen*.“²⁴ Gender a zároveň s tím i genderové role si osvojujeme

---

²³ KRÍŽKOVÁ, PAVLICA, 2004, op. cit., s. 144.

²⁴ Ibidem, s. 144.

a zachováváme procesem socializace, který probíhá po celý život a začíná již od raného věku.²⁵ Během tohoto procesu se jednotlivci seznamují a učí společenské představě o tom, být muž či žena, tj. ženským či mužským rolím (ženskosti nebo mužnosti). Tímto si každý člověk vytváří svou genderovou identitu, která je vyjádřením toho, za koho se daný jednatelce považuje, tj. za muže či případně za ženu. Proces vytváření identity se vztahuje k oblékání, chování, projevoování, které by daný člověk měl činit, a to vzhledem k dané společnosti, která nastavuje, kdo je muž a kdo žena. Vliv na jednotlivce mají primárně rodiče, následně škola, kontakt s vrstevníky, média či jazyk.

Výše uvedené genderové stereotypy a role najdeme víceméně ve všech povoláních, a to včetně právnických, tj. jednak v justici, ale i v advokacii či na státním zastupitelství. Typickým genderovým stereotypem v rámci justice je tvrzení, že ženy vzhledem ke své vyšší emotivnosti nemohou soudit dostatečně spravedlivě. Dále také, že se ženy více hodí pro řešení sporů v rámci rodinného práva, tj. např. na úseku opatrovnickém, neboť na řešení problematických případů nejsou ženy na rozdíl od mužů dostatečně praktické, konstruktivní a racionální s flexibilním právním myšlením.²⁶

Jak vyplývá z této kapitoly, otázka toho, co znamená být mužem či ženou je poměrně široká. Je možné ji řešit z více hledisek, a to buď z biologického či společensko-kulturního. Aspekt společensko-kulturní lze považovat za složitější, neboť se oproti biologickému může měnit v čase a ženy i muži se jej v podstatě učí, a to dle představ, které ve společnosti existují. Z toho důvodu také mohou vznikat stereotypy, které představují to, jakým způsobem se mají osoby chovat, s čímž souvisí i následný vznik různých rolí. Tyto stereotypy a případně role lze nalézt téměř v každé části společnosti, tudíž i mezi právníckými povoláními.

---

²⁵ KRŽKOVÁ, PAVLICA, 2004, op. cit., s. 144.

²⁶ UHLÍK, Matej a Samuel SPÁČ. Příčiny a dôsledky nadreprezentácie žien v slovenskom súdnictve. In: LÁŠTIC, Erik a Samuel SPÁČ (eds.) *Nedotknuteľní? Politika sudcovských kariét na Slovensku v rokoch 1993-2015*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2017, s. 73.

2 Historický exkurz do postavení žen v právnických profesích

V předchozí kapitole byl teoreticky nastíněn jednak pojem gender, ale také i genderové role a stereotypy, se kterými ženy bojují již po staletí, a to nejen v právnických profesích. Cesta k tomu, aby se žena oprostila od veškerých předsudků a stala se pro muže rovnocennou osobou a soupeřem v povoláních, která byla do té doby ryze mužská, byla dlouhá a trnitá. V následující kapitole bude představen historický vývoj této cesty k úspěchu v právnických povoláních s důrazem na soudnictví.

2.1 Nástup žen do škol: Od základní školy po maturitu

Počátky této cesty lze nalézt v 19. století, kdy se na našem území rozvíjelo emancipační hnutí žen za ekonomickou a hospodářskou nezávislost a dále také možnost hlubšího vzdělání.²⁷ Toto emancipační hnutí bylo taktéž spjato i s vlasteneckými hnutími, a to zejména proto, že měly společný okruh požadavků, kdy šlo především o otázku vzdělanosti. Vlastenecké hnutí bojovalo zejména za zrovnoprávnění českého a německého jazyka, neboť ve většině škol té doby byla výuka právě v německém jazyce, což zapříčinilo skutečnost, že mnoho žen nedostatečně ovládalo svou mateřštinu, čímž mohla být zpochybněna jejich inteligence a schopnost vyrovnat se po duševní stránce mužům.²⁸ Ve smyslu spojení s vlasteneckými hnutími bylo české emancipační hnutí ve světě velkou výjimkou, což vyjadřovalo i velkou osobitost českého prostředí, ale zároveň čelilo i mnohým kritikám, neboť oproti zemím západní Evropy, kde byl ženský emancipační boj důsledně oddělen, byl český boj žen za prvé zpožděn a za druhé docházelo v rámci něj ke spolupráci s muži, a to i ve druhé polovině 19. století, což vedlo k názorům, že ženy potřebují muže na obranu svých práv.²⁹ Tento názor projevila mimo jiné Pavla Buzková, spisovatelka věnující se ženským otázkám, ve své knize „*Pokrokový názor na ženskou otázku*“ z roku 1909.

²⁷ BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, s. 40.

²⁸ BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách*. Praha: Libri, 2005, s. 10.

²⁹ *Ibidem*, s. 10.

Pokud jde o otázku dívčího vzdělávání, tak i přes to, že je na našem území spjata zejména s 19. stoletím, lze nalézt první náznaky, které svědčily o pokusu nastolit rovnocennost ve vzdělávání, již v sedmdesátých letech 18. století.³⁰ Tato doba se vyznačovala mnohými reformami, jednalo se o tzv. tereziánsko – josefinské, osvícenské období. Důležitým milníkem v tomto období byl rok 1774, konkrétně 6. prosinec, neboť v tento den byl vydán Všeobecný školský řád, plným názvem: Všeobecný školní řád pro německé normální, hlavní a triviální školy ve všech císařských dědičných zemích, který platil, jak už vypovídá z názvu, v dědičných zemích Habsburské říše.³¹ Vydání výše uvedeného řádu předcházelo roku 1759 vytvoření dvorské studijní komise, která na vznik těchto školských reforem dohlížela. Na základě tohoto Všeobecného školského řádu byla zavedena povinná školní docházka pro děti ve věku od 6 do 12 let. Tato povinnost platila jak pro chlapce, tak i pro dívky, v důsledku čehož následně došlo ke zvýšení počtu škol a dívek v nich studujících. Hned další rok po vydání výše uvedeného řádu, tj. v roce 1775, byla vytvořena komise normálních škol, která měla ve své správě gymnázia a základní školství. Současně s tím byla dne 15. listopadu zavedena vzorová normální škola na Malé Straně, jejíž součástí byla taktéž dívčí část a dle které se následně zaváděly další školy, které již měly povinnost, pokud to bylo možné, zřizovat i dívčí oddělení.³²

Naproti tomu na území Uherska, které bylo taktéž součástí Habsburské říše, došlo v tomto smyslu k určitému zpoždění a teprve až v roce 1777 byl přijat tzv. Ratio educationis, kterým došlo k reorganizaci školství.³³ V tomto dokumentu se přímo nevyskytuje ustanovení, že by dívky měly být vzdělávány, pouze je zde zahrnuto obecné vzdělání všech dětí. Dokument, který se zabíral i dívkami, byl přijat v roce 1806 jako tzv. Druhé Ratio educationis, ve kterém bylo jasně řečeno, že i dívky mají být vzdělávány, a to od věku 6 let.

---

³⁰ BAHENSKÁ, 2005, op. cit., s. 9.

³¹ Ibidem, s. 9.

³² Ibidem, s. 9.

³³ TOKÁROVÁ, Anna. Vyššie vzdelávanie dievčat a žien. In: CVIKOVÁ, Jana, JURÁŇOVÁ Jana a KOBOVÁ Ľubica. *Histórie žien: aspekty písania a čítania*. 3 eds. Bratislava: Záujmové združenie žien Aspekt, 2007, s. 228.

Jak již bylo uvedeno, zásadním zlomem v otázce vzdělanosti žen bylo 19. století. V této době byly ženy svými mužskými kolegy, protějšky, nadále duševně podceňovány, a to s odkazem na ženskou přirozenost, která samovolně inklinuje k rodině a mateřství a nikoliv k vyššímu vzdělávání. Důvodem této skutečnosti mohlo být i samotné tehdejší zřízení společnosti, neboť zde existoval patriarchální systém, tj. nadřazenost a převaha mužů, a to jak v rovině veřejné, tak v rovině soukromé.

Vzhledem k těmto názorům měly ženy často tendenci vydobýt si své postavení ve společnosti. Využívaly k tomu nejrůznější metody, mimo jiné se jednalo o nejrůznější společenské návštěvy, jako např. tzv. dýchánky, salonní schůzky aj.³⁴ Na těchto schůzkách ženy prezentovaly své dovednosti a současně se pokoušely prosadit svůj názor a získat mezi muži své příznivce, kteří by je podporovali. Z těchto pravidelných návštěv postupně vznikaly i ženské spolky, které hrály později výraznou roli při šíření vzdělanosti mezi ženami.

Mezi nejvýraznější osobnosti, které v první polovině 19. století patřily mezi příznivce ženských otázek, byl Karel Slavoj Amerling, pedagog, který spolupracoval s Bohuslavou Rajskou, vlastním jménem Antoníí Reissovou, a její sestrou Johanou Fričovou. Karel Slavoj Amerling zastával názor, že jak muži, tak i ženy mají právo na vzdělání, neboť si uvědomoval, že ženy, byť to navenek nebylo tak zřejmé, hrají velkou roli ve společnosti a je třeba jim umožnit, aby dosáhly určitého vývoje, což by mělo pozitivní dopad na celou společnost. V tomto názoru byl velmi neoblomný. Tyto své názory projevoval Karel Amerling veřejně a velmi důrazně, což ho zřejmě dovedlo k přesvědčení, že je nutné udělat pro ženy více než jen teoretizovat, ale uvést své představy i do praxe. Z tohoto důvodu dne 24. července 1842 založil chlapeckou školu a o pár měsíců později učiliště pro dívky od pěti do osmnácti let s názvem Budeč.³⁵ V této škole probíhaly nejrůznější přednášky a semináře, současně také byli zváni do školy vědci, historici a další významné osobnosti. Jeho cílem bylo vytvořit komplex, ve kterém by se nacházela škola pro chlapce i dívky, tj. vyšší dívčí škola,

---

³⁴ BAHENSKÁ, 2005, op. cit., s. 54.

³⁵ MALÍNSKÁ, Jana. *Do politiky prý žena nesmí - proč?*. Praha: Libri, 2005, s. 20.

dále průmyslová škola, ale také zároveň i ústav múzických umění či ústav pro potřebné. Tento plán byl nicméně na tu dobu velmi ambiciózní. Z počátku se zdálo, že Karel Amerling může uspět, neboť docházelo mezi léty 1839 až 1942 k přestavbě celé budovy, kdy došlo k jejímu rozšíření, nicméně následně začaly docházet finanční prostředky. Současně z důvodu tzv. Bachova absolutismu byla nutná změna ve výuce, zejména nastolení povinnosti německého jazyka, opětovná preference náboženství a potlačení vlasteneckých sklonů. To se nepříznivě odrazilo na kvalitě celé školy a v roce 1848 byl Karel Amerling nucen budovu prodat a školu uzavřít. Následně se stal ředitelem nově vzniklé hlavní školy a společně s manželkou Františkou Svatavou Amerlingovou založil spolek paní sv. Anny, který byl zaměřen zejména na dobročinnost.³⁶

Další osobou, která se velmi angažovala v ženských otázkách v první polovině 19. století, byla Magdaléna Dobromila Rettigová.³⁷ Tato dáma, spisovatelka, byla vychovávána v tradičním duchu ženské podřízenosti vůči mužům, což do velké míry ovlivnilo i její názory na vzdělání žen. Magdaléna Rettigová založila několik domácích škol, nicméně tyto školy se zejména zaměřovaly na praktické dovednosti žen, neboť cílem v životě ženy mělo být manželství a rodina. Vzdělání ženy tak bylo, dle jejího názoru, důležité jen do té míry, aby byla schopná vést domácnost, řádně vychovat děti a být oporou svému manželovi.

I přes to, že první polovina 19. století je významná z hlediska vzdělanosti žen, je vhodné poznamenat, že tento vývoj byl teprve v počátcích. Škol pro dívky nebylo mnoho a když už byly otevřeny, jednalo se zejména o školy základní, které byly pod správou obcí. Ojediněle se vyskytovaly v chlapeckých školách dívčí třídy. Naopak velmi často byly dívky vzdělávány doma pomocí soukromých učitelů anebo klášterních škol či dívčích penzionátů, které byly ovšem dostupné pouze pro lépe situované rodiny vzhledem k výši finančních prostředků, které na to byly třeba. Ovšem i samotné ženy,

---

³⁶ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. Praha: Mladá fronta, 1999, s. 235.

³⁷ MALÍNSKÁ, 2005, op. cit., s. 16.

kteřé se zajímaly o otázku výuky, měly v sobě hluboce zakořeněný systém, že nejsou rovnocenné a nepatří do stejných školních prostor jako muži.

Velmi výrazné změny přinesl rok 1848, a to jak v ženských, tak i ve vlasteneckých otázkách. Jednalo se o tzv. rok revoluce, která byla zahájena v Paříži a rozšířila se jako lavina i do Vídně, Uher, Itálie a taktéž i do Českých zemí. Mezi hlavními požadavky všech revolucionářů bylo zrušení absolutistického režimu a nadřazení šlechty. Pokud jde o požadavky ze strany českého národa, jednalo se za prvé o liberální požadavky, které zahrnovaly svobodu tisku, občanské svobody, zrušení cenzury a poddanství, omezení moci katolické církve a byrokracie. Za druhé to byly otázky národnostní, které se týkaly požadavku na zrovnoprávnění českého jazyka s německým jazykem, dále také, což bylo považováno za nejdůležitější, upřednostnění českého obyvatelstva ve smyslu toho, aby získalo nadřazené postavení při správě českého území.³⁸ Uvedený požadavek byl pojmenován jako „nárok na obnovení historického státu České Koruny“.³⁹ Z počátku byla rakouská vláda nucena požadavkům revolucionářů ustoupit, a tudíž v březnu roku musel odstoupit státní kancléř Klemens Václav Metternich. Dále byl dne 7. září 1848 vydán zákon o zrušení poddanství, a to formou císařského patentu.⁴⁰ V tomto okamžiku přišla na řadu opět ženská problematika. V průběhu tohoto roku vznikly na našem území první ženské spolky, konkrétně Spolek Slovanek a Slovanská definice. Také byla v březnu 1848 založena nová škola, kde byl používán výhradně český jazyk.⁴¹

S přibývajícímí měsíci opět získala rakouská vláda své síly, a to i přes to, že byly vydány postupně dvě Ústavy, které dodávaly českému národu pocity naděje. Tato skutečnost zřejmě vyplynula i z nástupu nového panovníka Františka Josefa I. Dne 31. prosince 1851 byly vydány novým panovníkem Silvestrovské patenty, čímž skončila doba revoluce a nastoupila vláda Alexandera Bacha, tzv. neoabsolutismus.

---

³⁸ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 2. upr. vyd. Praha: Linde, 1999, s. 173.

³⁹ Ibidem, s. 173.

⁴⁰ Ibidem, s. 178.

⁴¹ BUREŠOVÁ, 2001, op. cit., s. 54.

V letech Bachova absolutismu se aktivity vlasteneckých a ženských hnutí velmi omezily. Vzdělání chlapců a dívek místo pokrokového získalo status zpátečnického a kontrolu nad ním získala církev. Nicméně i za takové situace vznikl v roce 1951 spolek sv. Ludmily, který byl původně zaměřen na podporu chudých a potřebných a nejrůznější praktické kurzy pro ženy. Následně do něj ale vstoupila Marie Riegrová – Palacká, která měla ambice k tomu, aby se spolek začal výrazněji zabývat vzdělaností žen, a to pomocí vytvoření několika kurzů šití, rytectví, typografie a účetnictví, bohužel se ale nesečkala s úspěchem, a proto ze spolku vystoupila. V dalších letech se ovšem uvedený spolek zasloužil o založení školy pro dívky.

Po pádu Bachova absolutismu se začala naplno rozvíjet ženská vzdělanost, čemuž velmi napomohlo, že se školy opět roku 1864 dostaly z područí církve a správu nad nimi získaly obce a také roku 1869 přijetí tzv. Hasnerova zákona o pravidlech vyučování ve školách obecných.⁴² Zásadní v tomto zákoně byla skutečnost, že se povinná školní docházka prodloužila z šesti na osm let a do učebních struktur byl přidán tělocvik a kreslení. Nicméně již v roce 1883 došlo k novelizaci uvedeného zákona a povinná školní docházka se opět snížila na šest let, dívky se již neúčastnily tělocvik a začalo se s tendencemi zakládat odborné dívčí školy, včetně škol učitelských.⁴³

Vzhledem k uvolnění celé společnosti začaly vznikat nové spolky, školy a taktéž se zakládaly i ženské časopisy, jako např. „*Lada*“ či „*Ženské listy*“.

Mezi spolky, které výrazným způsobem ovlivnily a inspirovaly k zakládání dalších, patřil Americký klub dam z roku 1865, jehož zakladatelem byl Vojta Náprstek, kterému s organizací tohoto spolku pomáhala Karolína Světlá. Vojta Náprstek byl považován za pokračovatele Karla Amerlinga, ovšem s tím, že byl pokrokovější a byl schopen větší realizace svých představ. V rámci tohoto klubu Vojta Náprstek přednášel, podporoval chudé a potřebné a rozvíjel debaty na téma rovnoprávnosti žen. Ovšem opět, byť jeho úvahy směřovaly k tomu, aby ženy získaly větší samostatnost, tak přes to

---

⁴² BAHENSKÁ, 2005, op. cit., s. 32.

⁴³ Ibidem, s. 32.

měly ženy podle něj zejména vykonávat povolání ošetřovatelek, pomocnic, učitelek a to z důvodu toho, že tyto profese jsou blízké roli ženy jako matky a manželky. Nelze ovšem jeho přínos přehlížet, neboť v podstatě z jeho popudu byl založen např. Ženský výrobní spolek český, spolek Minerva a další.

Pokud jde o nové školy, ty byly v tomto období zakládány za prvé jako spolkové, tj. byly řízeny spolky, za druhé jako městské, tzv. „měšťanky“, které byly ve správě města, a pak také jako soukromé dívčí ústavy, které si ovšem nezakládaly na hlubším vzdělání jako ostatní školy.

V okamžiku, kdy dívka vystudovala obecnou školu, mohla si vybírat, jakým směrem se vydá. Bylo možné nastoupit na Vyšší dívčí školu, která byla založena Usnesením pražského zastupitelstva ze dne 30. října 1861 a měla charakter měšťanky.⁴⁴ Dále již uvedený Spolek sv. Ludmily založil v roce 1865 první dívčí průmyslovou školu, na kterou navázalo založení obchodní a průmyslové školy Ženského výrobního spolku českého. Roku 1866 byly založeny Učitelské ústavy a roku 1892 vznikla Městská průmyslová škola, kdy obě tyto školy byly spravovány městem.⁴⁵ Ovšem nejdůležitější bylo v roce 1890 založení prvního dívčího gymnázia Minerva. Otevření tohoto gymnázia stálo její zakladatelku Elišku Krásnohorskou velké úsilí, neboť i na konci 19. století stále přetrvávaly předsudky vůči ženám, které by se snad chtěly dále vzdělávat. Je vhodné na tomto místě připomenout, že i v této době byl muž nadále dominantní, a to ve všech oblastech života, včetně zaměstnání. Lze se domnívat, že jejich neustálé negativní reakce vůči ženám mohly být zapříčiněny skutečností, že se ženy draly pomalu, ale jistě i do škol a následně do povolání, která do té doby náležela pouze mužům. Muži si zřejmě byli vědomi této vzrůstající konkurence, a proto jí chtěly za každou cenu zabránit, neboť v opačném případě by to zásadním způsobem ohrozilo jejich dosavadní postavení ve společnosti.

---

⁴⁴ BAHENSKÁ, 2005, op. cit., s. 38.

⁴⁵ Ibidem, s. 38.

Gymnázium Minerva bylo založeno Výnosem Ministerstva kultu a vyučování ze dne 26. července 1890, a to po žádosti poslance Karla Adámka.⁴⁶ I přesto, že se dívky mohly následně na gymnázium hlásit, nebylo možné skládat maturitu. Tato skutečnost se změnila až roku 1908, kdy gymnázium získalo oprávnění vlastní maturity.⁴⁷ Mezi léty 1895 a 1908 mohly dívky skládat maturitu pouze externě na Akademickém gymnáziu.

Z gymnázia Minerva, později přejmenovaného na Městské dívčí reálné gymnázium, vycházely dívky, které měly velký zájem o pokračování ve studiu. Nebylo tedy překvapivé, že první řádné studentky vysoké školy absolvovaly právě toto gymnázium, které se tak stalo významnou zastávkou na cestě žen za vyšším vzděláním a následně i za profesemi, kterým dominovali muži, což právníká povolání beze zbytku naplňují.

2.2 Ženy na univerzitě

Poprvé ženám své brány na našem území otevřela Filozofická fakulta Karlovy univerzity, a to výnosem Ministerstva kultu a vyučování z 23. března 1897.⁴⁸ Jako druhá to byla Lékařská fakulta Karlovy univerzity dne 3. září 1900 opět výnosem Ministerstva kultu a vyučování.⁴⁹

Právníká fakulta byla v tomto smyslu velmi opožděná, a to nejen vůči ostatním fakultám, ale i ve světě, neboť ve Spojených státech amerických již v roce 1833 nastoupila na univerzitu první žena.⁵⁰ Teprve až na začátku 20. století se začalo uvažovat o tom, že by ženy mohly studovat právo. V roce 1908 zaslal senát Karlovy univerzity na popud Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen Ministerstvu kultu a vyučování doporučení o možnosti studia žen, jakožto řádných studentek, na Právníké

---

⁴⁶ LENDEROVÁ, Milena, ed. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Vyd.1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, s. 436.

⁴⁷ Ibidem, s. 436.

⁴⁸ Ibidem, s. 441.

⁴⁹ Ibidem, s. 442.

⁵⁰ Ibidem, s. 439.

fakultě.⁵¹ Pro odpor Ministerstva spravedlnosti nicméně došlo k zamítnutí tohoto požadavku a ženy měly možnost pouhé hospitace.

Po vzniku samostatného Československa došlo k výrazným změnám, a to jak v otázkách politických, národnostních, tak i ženských. Dne 28. října 1918 získaly ženy po dlouhých letech právo na studium jako řádné studentky na Právnické fakultě Karlovy univerzity.⁵² Poté následovalo otevření fakult pro ženy i na Masarykově univerzitě, Komenského univerzitě v Bratislavě a Německé univerzitě v Praze.

Možnost vstupu žen na Právnickou fakultu způsobilo velký rozruch. Bylo to považováno za velké vítězství, a to zejména ze strany Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, jehož členky se velmi angažovaly v prosazování práva žen na takové vzdělání, jaké si samy vyberou. V podstatě okamžitě se ženy začaly hlásit na studium práv a jejich počet se neustále zvyšoval.

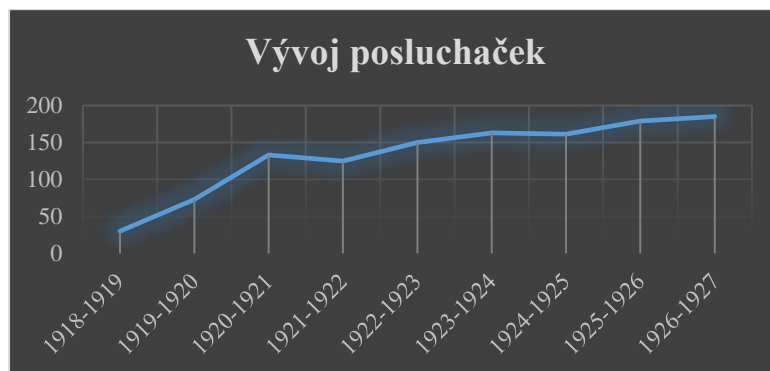
⁵¹ PRÁVNICKÝ ODBOR SDRUŽENÍ VYSOKOŠKOLSKY VZDĚLANÝCH ŽEN V REPUBLICE ČESKOSLOVENSKÉ. *Právničky na universitě a v praxi*. Praha, 1928, s. 7.

⁵² *Ibidem*, s. 7.

Tab. 1: Počty posluchaček Karlovy⁵³ a Masarykovy univerzity⁵⁴ za uvedené období

Rok	Univerzita	Ženy	Celkem
1918-1919	Karlova	30	30
	Masarykova	0	
1919-1920	Karlova	73	73
	Masarykova	4	
1920-1921	Karlova	133	133
	Masarykova	13	
1921-1922	Karlova	125	125
	Masarykova	18	
1922-1923	Karlova	150	150
	Masarykova	25	
1923-1924	Karlova	163	163
	Masarykova	28	
1924-1925	Karlova	161	161
	Masarykova	22	
1925-1926	Karlova	179	179
	Masarykova	29	
1926-1927	Karlova	185	185
	Masarykova	25	

Zdroje: Dějiny Univerzity Karlovy, Právničky na univerzitě a v praxi.

Graf. 1: Grafické znázornění Tab. 1⁵⁵

Zdroje: Dějiny Univerzity Karlovy, Právničky na univerzitě a v praxi.

⁵³ BEČVÁŘ, Jindřich. *Dějiny Univerzity Karlovy*. Praha: Karolinum, 1998, s. 596.

⁵⁴ PRÁVNICKÝ ODBOR SDRUŽENÍ VYSOKOŠKOLSKY VZDĚLANÝCH ŽEN V REPUBLICĚ ČESKOSLOVENSKÉ, 1928, op. cit., s. 8.

⁵⁵ BEČVÁŘ, 1998, op. cit., s. 596.

⁵⁵ PRÁVNICKÝ ODBOR SDRUŽENÍ VYSOKOŠKOLSKY VZDĚLANÝCH ŽEN V REPUBLICĚ ČESKOSLOVENSKÉ, 1928, op. cit., s. 8.

První posluchačky byly zaznamenány již v roce 1918 na Karlově univerzitě. Jejich počet byl překvapivě velký, a to až 30, jak vyplývá z uvedené Tab. 1. Jen o pár let později jich bylo již 185. V případě Masarykovy univerzity nebyl tento nárůst posluchaček tak výrazný. Za prvé byly první posluchačky zaznamenány až o rok později oproti Karlově univerzitě a za druhé jejich každoroční přírůstek byl jen mizivý. Z tohoto lze vyvodit, že i když byla otevřena nová univerzita v Brně, u které byl předpoklad, vzhledem k její poloze, že se na ni budou hlásit ženy z celé Moravy, přesto si udržela Karlova univerzita svoje výsadní postavení a byla i nadále v centru dění. Tato skutečnost mohla být dána zejména tím, že byla Masarykova univerzita založena až roku 1919, tudíž v době, kdy ženy usilovaly o přístup ke studiím, nebyla ještě otevřena a i poté byla její organizace teprve v počátcích. Ženy se toužily prosadit ve světě mužů a prahly po uznání, tudíž pro ně mohlo být přednější získat titul z univerzity, na které každoročně studovalo několik desítek mužů, než na univerzitě, kterou mohli muži zpochybňovat z důvodu její krátké existence.

První absolventkou, která úspěšně opustila Právnickou fakultu Karlovy univerzity, byla v roce 1922 JUDr. Anděla Kozáková, která se stala první notářkou na našem území.⁵⁶ Do roku 1927 absolvovalo Právnickou fakultu Karlovy univerzity 70 žen.⁵⁷

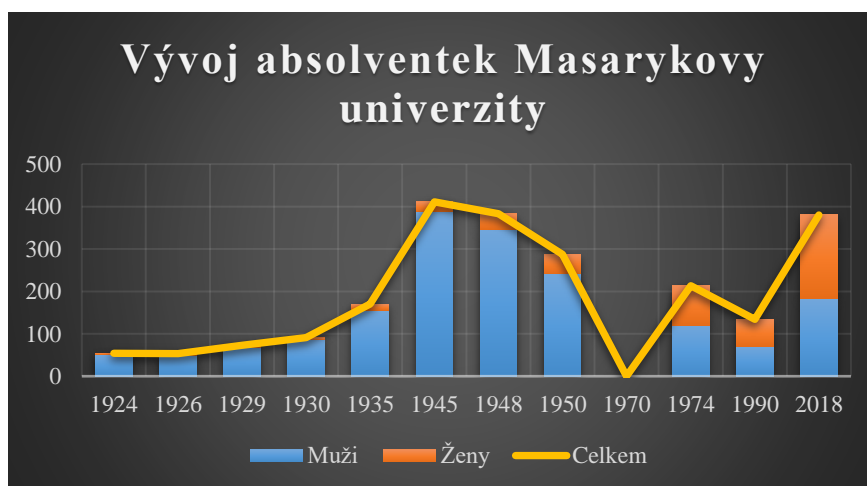
⁵⁶ Archiv univerzity Karlovy, Fond Právnická fakulta, Matrika doktorů Univerzity Karlovy V. 1922-1924, inv. č. 5, s. 2148.

⁵⁷ PRÁVNICKÝ ODBOR SDRUŽENÍ VYSOKOŠKOLSKY VZDĚLANÝCH ŽEN V REPUBLICE ČESKOSLOVENSKÉ, 1928, op. cit., s. 8.

Tab. 2: Počty absolventek Masarykovy univerzity⁵⁸ za uvedené období

Masarykova univerzita			
Rok	Muži	Ženy	Celkem
1924	52	2	54
1926	50	3	53
1929	68	5	73
1930	86	5	91
1935	156	14	170
1945	388	23	411
1948	346	37	383
1950	241	46	287
1970	0	0	0
1974	120	93	213
1990	71	63	134
2018	183	197	380

Zdroj: Archiv Masarykovy univerzity.

Graf. 2: Grafické znázornění Tab. 2⁵⁹

Zdroj: Archiv Masarykovy univerzity.

Pokud jde o Masarykovu univerzitu dle Tab. 2, zde byl počet absolventek jen zlomkem počtu na Karlově univerzitě. Až roku 1930 přesáhl roční počet absolventek hranici 10 žen a následně měl mírně vzrůstající tendenci s jistými výkyvy,

⁵⁸ Archiv Masarykovy univerzity, Fond A1 Rektorát, Úřední a pomocné knihy, Knihy vydaných diplomů č. 19, 20, 21, 23, 26, 28, 31, 32, 33, 43, Právnická fakulta, 1920-1990.

⁵⁹ Ibidem.

ovšem stále měli absolventi – muži zásadní převahu. Ženy tuto výraznou převahu začaly dohánět až v 70. letech 20. století.

2.3 Praxe žen v právnických profesích za první republiky

V rámci Právnických fakult měly ženy zajištěné stejné postavení jako muži. Bylo jim umožněno absolvovat stejné přijímací, semestrální i státní zkoušky a většina z nich vycházela z fakulty s nadprůměrnými znalostmi.

Dále se také roku 1928 stala JUDr. Jarmila Veselá první docentkou.⁶⁰ Tato dáma se narodila dne 29. září 1899 na Královských Vinohradech v rodině inženýra Karla Veselého, který ovšem roku 1909 zemřel a z toho důvodu jí byl ustanoven poručník profesor MUDr. Vítězslav Janovský.⁶¹ Podobně jako výše uvedená JUDr. Anděla Kozáková studovala doc. JUDr. Jarmila Veselá také gymnázium, a to v místě svého bydliště na Královských Vinohradech. Následně nastoupila v roce 1918 na Právníckou fakultu Karlovy univerzity, kde promovala dne 2. července 1923.⁶² Promoci vedl profesor JUDr. Miříčka.⁶³

Po úspěšném absolvování Karlovy univerzity začala doc. JUDr. Jarmila Veselá pracovat u Okresního trestního soudu pro přestupky v Praze a dále na Ministerstvu spravedlnosti.⁶⁴ Současně doc. JUDr. Jarmila Veselá navázala kontakty se svým promotérem profesorem JUDr. Miříčkou, pod jehož vedením byl v roce 1926 zřízen Kriminologický ústav Právnícké fakulty Univerzity Karlovy, ve kterém byla zaměstnána jako první asistentka.⁶⁵ Tento Kriminologický ústav byl po dlouhá léta jediný, který se zabýval kriminologií, trestním právem a zasahoval až do praxe, a to zejména tím, že pořádal nejrůznější přednášky, odborné kurzy, ale také zpracovával

---

⁶⁰ SKŘEJPKOVÁ, Petra. *Antologie československé právní vědy v letech 1918-1939*. Praha: Linde, 2009, s. 401.

⁶¹ Archiv univerzity Karlovy, Fond Právnícká fakulta, Matrika doktorů Univerzity Karlovy V. 1922-1924, inv. č. 5, s. 2209.

⁶² *Ibidem*, s. 2209.

⁶³ *Ibidem*, s. 2209.

⁶⁴ CAJTHAML, Petr. Jarmila Veselá – první docentka Právnícké fakulty UK. *iforum.cuni.cz* [online] Publikováno 18. 11. 2013 [cit. 22. 06. 2019].

⁶⁵ *Ibidem*.

odborné posudky. V tomto smyslu byla činná i doc. JUDr. Jarmila Veselá, která byla taktéž znalkyní v oboru písmoznalectví.

Důležitým milníkem v její kariéře na fakultě a také motivací pro další generace žen byl rok, kdy dosáhla habilitace v oboru československého trestního práva a řízení.⁶⁶ V rámci habilitace představila svoji knihu: „*Význam pohnutky a smýšlení pro třídění trestných činů a trestů*“ a hned v dalším akademickém roce započala s přednáškami. Pokud jde o její vědecké zaměření, zabývala se zejména vývojem trestního práva v nejrůznějších totalitních státech včetně Německa a dále také rolí dědičnosti v trestné činnosti. Na toto téma následně napsala knihu s názvem: „*Sterilizace, problém populační, sociální a kriminální politiky*“, ve které lze nalézt sympatie, které chovala k názorům populárním v nacistickém Německu.⁶⁷ Poté, co došlo k uzavření vysokých škol, začala doc. JUDr. Jarmila Veselá pracovat na kriminálně biologickém oddělení České eugenické společnosti a od roku 1942 se opět vrátila na Kriminologický ústav, ovšem na Právnickou fakultu Německé univerzity v Praze.

Po druhé světové válce byla vyšetřována disciplinární komisí Právnické fakulty Univerzity Karlovy ohledně jejích údajných kontaktů s nacisty a kolaborací, nicméně v roce 1950 byl její případ odložen.⁶⁸ I přesto, že nedošlo k jasnému prokázání, že by byla doc. JUDr. Jarmila Veselá kolaborantka, nebylo jí již umožněno nadále učit.⁶⁹ V následujících letech nevydala žádnou publikaci ani o ní nebylo známo, jaké činnosti se věnuje. Dne 2. ledna 1972 doc. JUDr. Jarmila Veselá zemřela.⁷⁰

Z počátku, a to zejména po vstřícném chování univerzity, kdy důkazem byl právě osud doc. JUDr. Jarmily Veselé, ženy očekávaly, že poté, co úspěšně opustí univerzitu, bude jim umožněno vstoupit následně do praxe, nicméně tato skutečnost se ukázala jako lichá. Ve společnosti nadále přetrvávaly předsudky a do jisté míry i konzervatismus, že ženy z důvodu své konstituce a slabostí svého pohlaví a tzv. svého

---

⁶⁶ SKŘEJPKOVÁ, 2009, op. cit., s. 401.

⁶⁷ Ibidem, s. 401.

⁶⁸ CAJTHAML, 2013, op. cit.

⁶⁹ Ibidem.

⁷⁰ Ibidem.

ducha nejsou schopny řádně vykonávat právníká povolání ani k tomu nejsou předurčeny. Mnozí muži měli pochybnosti taktéž o objektivitě žen, neboť se mělo za to, že se snadněji nechají unést svými emocemi, a tudíž by mohlo být ženské rozhodnutí tímto způsobem nepříznivě ovlivněno. Je ovšem dobře možné, že odpor mužů byl také zapříčiněn jejich strachem z narůstající konkurence žen, když začaly postupně obsazovat místa, která byla do té doby pouze pro muže.

Mezi odpůrce žen právníček patřil mimo jiné JUDr. Malý, který ve svém článku uvedl, že „*pro soudcovský stav žena průměrně vykazuje jakési minus, neboť se jí nedostává fyzické zdatnosti a silné nervové konstituce, což není v zájmu služby soudcovské*“⁷¹ a dále také JUDr. Cícha, který taktéž uveřejnil svůj názor v článku „*Žena soudcem*“⁷², který vyšel v Soudcovských listech v roce 1923.⁷³

Je vhodné k tomuto dodat, že i přes to, že ve společnosti panoval uvedený názor, našli se i právníci, kteří naopak ženy podporovali. Mezi těmito právníky ale taktéž docházelo k názorovému rozkolu. Jedna skupina právníků, mezi kterými byl např. profesor JUDr. Jan Kapras, zastávala názor, že je vhodné podpořit ženy při studiu Právnícké fakulty, ale následně mají být v praxi jmenovány na pozice, na které se skutečně hodí a možná i více než muži, což je např. agenda sociální, opatrovnická aj.⁷⁴ Na pozice do justice či vedoucí politické úřady se naopak dle jejich názoru ženy nehodily, a to zejména z důvodu nedostatečné objektivity při rozhodování spletitých případů.⁷⁵ Druhá skupina právníků, mezi které patřil mimo jiné profesor JUDr. Jiří Hoetzel, profesor JUDr. Václav Hora⁷⁶ a dále JUDr. Krcha⁷⁷, ženy naopak podporovala bez výjimek.

---

⁷¹ MALÝ, pres. Žena soudce. *Soudcovské listy*. 1923, roč. IV., s. 13.

⁷² CÍCHA, vicepres. Žena soudcem. *Soudcovské listy*. 1923, roč. IV., s. 33.

⁷³ PRINC, Michal. *Soudnictví v českých zemích v letech 1848-1938: (soudy, soudní osoby, dobové problémy)*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 259.

⁷⁴ PRÁVNICKÝ ODBOR SDRUŽENÍ VYSOKOŠKOLSKY VZDĚLANÝCH ŽEN V REPUBLICĚ ČESKOSLOVENSKÉ, 1928, op. cit., s. 22-24.

⁷⁵ Ibidem, s. 22-24.

⁷⁶ Ibidem, s. 17-21.

⁷⁷ KRCHA, K. Žena soudcem. *Soudcovské listy*, 1923, roč. IV., s. 15-16.

Vzhledem k tomu, že byla společnost rozdělena, pokud jde o přijímání žen do právnických profesí, u každé instituce, kde byla vypisována nová místa, záleželo, kdo ji řídil a zda se přikláněl k názoru podpořit ženy či nikoliv. Na mnohé pozice byly ženy odmítány, a to bez konkrétního důvodu či zákonné opory.

Zásadním právním předpisem, který byl přijatý na počátku Československé republiky a který ovlivnil přijímání žen do všech právnických profesí, i když víceméně ne úplně dostatečně vzhledem k názorům, které byly ve společnosti, byla Ústavní listina Československé republiky. Tato listina byla přijata jako zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky, (dále jen „Ústavní listina“). V § 106 této Ústavní listiny lze nalézt ustanovení: „*Výsady pohlaví, rodu a povolání se neuznávají*“⁷⁸. Toto ustanovení bylo předmětem debat v rámci projednávání celé Ústavní listiny. V této debatě se do sporu dostal prof. JUDr. František Weyr s JUDr. Václavem Boučkem a JUDr. Theodorem Bartoškem. Prof. JUDr. František Weyr, který byl zastáncem toho názoru, že pojem výsad pohlaví do Ústavní listiny nepatří, neboť skutečně tyto výsady existují, např. v manželství, ve kterém musí být vždy jeden, který bude rozhodovat.⁷⁹ Dále také tvrdil, že vzhledem k tomu, že jsou v občanském zákoníku zavedena pro muže jistá privilegia, nelze v Ústavní listině zavádět novoty, neboť tak by o ně mohl muž přijít, protože Ústavní listina a občanský zákoník si nemohou vzájemně odporovat.⁸⁰ Výše uvedení pánové mu v tomto odporovali, a to poukazem na to, že by se měl občanský zákoník kodifikovat také, protože je v něm žena nepřipustně odstrčena a současně, že není důvod, aby toto ustanovení nebylo v rámci Ústavní listiny použito, když žena může být v mnoha směrech lepší než muž.⁸¹ Přes tuto debatu bylo uvedené ustanovení do Ústavní listiny nakonec vloženo, což svědčilo o jistém pokroku vůči ženám, ale nadále to byl příklad toho, do jaké míry byla společnost rozdělena, pokud jde poskytnutí nějakých privilegií ženě.

⁷⁸ BROKLOVÁ, Eva. *První československá ústava*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČAV, 1992, s. 207.

⁷⁹ Ibidem, s. 49.

⁸⁰ Ibidem, s. 49.

⁸¹ Ibidem, s. 50.

2.3.1 Ženy v advokacii a dalších právnických profesích

Možnosti vstupu žen do každé právní profese byly velmi odlišné. V okamžiku, kdy žena usilovala o volnou pozici, záleželo pouze na vůli osoby, která ji přijímala, zda ženu na takové pozici chce či nikoli, a to i přes výše uvedený § 106 Ústavní listiny.

Právní profesí, která byla poměrně pokroková, co se týče vstupu žen, byla advokacie. Základní právní předpis, který upravoval na počátku první republiky výkon advokacie, byl zákon č. 96/1868 ř. z., advokátní řád. Mezi další právní předpisy patřil zákon č. 40/1872 ř. z., o vykonávání moci disciplinární nad advokáty a kandidáty advokátskými (disciplinární řád) a také zákon, který upravoval advokátní tarif.⁸² Tyto zákony byly převzaty z rakouské úpravy.⁸³ Nová úprava výkonu advokacie přišla až se zákonem č. 83/1920 Sb. z. a n., o prozatímní úpravě advokacie, ovšem nejzásadnější změny pro ženy přinesl až zákon č. 40/1922 Sb. z. a n., kterým se měnila a doplňovala některá ustanovení o advokátech, (dále jen „Zákon č. 40/1922“). V tomto zákoně č. 40/1922 nebylo výslovně uvedeno, že by ženy mohly být zapsány jako advokátky. Pouze byla v § 3 odst. 2 uvedeného zákona řešena situace, kdy by se žena – advokátka provdala za cizince a tím ztratila své občanství, zda by mohla vykonávat dále advokacii. Toto ustanovení umožňovalo vstupování žen do advokacie, což vedlo k obsazování této profese ženami rychleji, než tomu bylo u jiných právnických profesí.⁸⁴ V tomto smyslu lze zmínit, že advokacie byla už tehdy méně konzervativní, pokud jde o názory na ženy – advokátky, ovšem mohlo to být z důvodu toho, že první advokátky byly z finančně dobře zabezpečených rodin a v mnoha případech šlo o dcery či manželky advokátů, soudců, notářů či vysoce postavených úředníků. V tomto smyslu je velmi trefný komentář prof. PhDr. Tomáše Garrigue Masaryka, který vyjádřil během výročí samostatnosti republiky: „*Je mně divné, že*

---

⁸² KINDL, Vladimír. *Právní stav a právní profese v minulosti*. Vydání druhé, upravené a rozšířené. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 216.

⁸³ Ibidem, s. 216.

⁸⁴ BALÍK, Stanislav. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. V Praze: Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009, s. 147.

*zejména naše úřady, státní a autonomní, brání přípuštění žen v úřady, když se tu do značné míry jedná o ženy a dcery úředníků*⁸⁵

Od tohoto okamžiku mohly být ženy, po splnění podmínek, potenciálně zapsány do seznamu jako advokátky, nicméně i přesto trvalo další léta, než ženy začaly advokacii fakticky vykonávat.

První advokátkou se stala JUDr. Matylda Wíchová, po změně jména v roce 1950 pouze JUDr. Hilda Wíchová, provdaná dne 24. března 1930 za Arnošta Moce.⁸⁶ Tato dáma katolického vyznání se narodila dne 23. ledna 1898 v Pardubicích v rodině poštovního ředitele Aloise Wíchy a Anny Wíchové.⁸⁷ Pokud jde o její střední vzdělání, absolvovala proslulé gymnázium Minerva a následně v roce 1918 nastoupila na Právnickou fakultu Karlovy univerzity, na které odpromovala dne 7. prosince 1923.⁸⁸ Promoci vedl profesor JUDr. Horáček.⁸⁹

Po absolvování Právnické fakulty se JUDr. Matylda Wíchová přihlásila na pozici praktikanta do pražské advokátní kanceláře JUDr. Viktora Arenda, přičemž právě touto praxí si otevřela dveře do advokacie, nicméně přesto cesta k vytouženému cíli, tj. stát se advokátkou, trvala poměrně dlouho.⁹⁰ Teprve v červnu roku 1928 složila advokátní zkoušku a dne 23. června 1928 byla zapsána do seznamu advokátů pod č. 73637.⁹¹ Samostatnou advokátní praxi vykonávala od roku 1928 do roku 1951, přičemž nejčastěji se zabývala nespornou agendou, tj. adopcemi, rozvody a pozůstalostmi.⁹²

Pokud jde o její vztah ke klientům, nečinila rozdíly mezi vrstvami, naopak velmi často zastupovala i chudší obyvatelstvo. Tento svůj postoj také vyjádřila tím, že od roku

---

⁸⁵ PRÁVNICKÝ ODBOR SDRUŽENÍ VYSOKOŠKOLSKY VZDĚLANÝCH ŽEN V REPUBLICĚ ČESKOSLOVENSKÉ, 1928, op. cit., s. 4.

⁸⁶ Archiv matriky České advokátní komory, osobní spis Matyldy Wíchové.

⁸⁷ Archiv univerzity Karlovy, Fond Právnická fakulta, Matrika doktorů Univerzity Karlovy V. 1922-1924, inv. č. 5, s. 2279.

⁸⁸ Ibidem, s. 2279.

⁸⁹ Ibidem, s. 2279.

⁹⁰ Archiv matriky České advokátní komory, osobní spis Matyldy Wíchové.

⁹¹ Ibidem.

⁹² Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1938.

1928 do listopadu 1949 vedla bezplatnou právní poradnu Dětského útulku Zemského národního výboru v Praze VII., která byla však roku 1949 zrušena.⁹³

V průběhu druhé světové války také ukázala své protirežimní smýšlení, když se zapojila do odbojové skupiny Ing. Viktora Felbera, doc. MUDr. Vladimíra Bergauera a Ing. Markéty Bergauerové.

Jak již bylo uvedeno výše, po nástupu komunistické strany v roce 1948 vykonávala advokacii pouze tři roky, a to se svým manželem, který prodělal v roce 1946 úraz a nadále nemohl ve svém povolání pokračovat. V roce 1951 podala přihlášku do krajského sdružení advokátů v Praze, neboť členství v tomto sdružení bylo podmínkou pro výkon advokacie, ale následně ji vzala zpět, a to zřejmě poté, co se dozvěděla, že by nebyla přijata, a to z důvodu jejího negativního kádrového posudku, ve kterém bylo napsáno, že nebyla politicky vospělá a nebyla by přínosem pro advokacii.⁹⁴ V tomto okamžiku tedy ukončila výkon advokacie a došlo k likvidaci její advokátní kanceláře. Pokud jde o její další život, není z dostupných informací zřejmé, jaké povolání dále vykonávala ani kdy zemřela.

V okamžiku, kdy se JUDr. Matylda Wíhová stala advokátkou, i přes předsudky, které panovaly v rámci společnosti, se ženám otevřela cesta k tomuto povolání. Již v roce 1935 evidovala Advokátní komora pro Čechy 24 žen a Moravská advokátní komora 8 žen s tím, že jejich počet každým rokem stoupal (Tab. 5).⁹⁵

Co se týče povolání notáře, výkon této činnosti upravoval zákon č. 75/1871 ř. z., notářský řád, který byl taktéž pozůstatkem rakouské úpravy.⁹⁶ Z počátku byly ambice k tomu, aby se notářský řád novelizoval, nicméně za dobu první republiky k tomu nakonec nedošlo.⁹⁷

---

⁹³ Archiv matriky České advokátní komory, osobní spis Matyldy Wíhové.

⁹⁴ Ibidem.

⁹⁵ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1935.

⁹⁶ KINDL, 2016, op. cit., s. 217.

⁹⁷ BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 123.

Opět stejně jako v případě advokacie v uvedeném notářském řádu nebyla žádná zmínka, natož zákaz o tom, že by ženy nemohly vstupovat do tohoto povolání, tudíž z hlediska zákona neexistovala pro ženy žádná překážka stát se notářkami. Toto nepsané pravidlo bylo potvrzeno dne 28. února 1925, kdy Spolek československých notářů přijal rezoluci, ve které povolil ženám vstupovat do notářských praxí. V tomto smyslu bylo notářství úplně první povolání, které ženy mohly vykonávat, ovšem na samotné jmenování notářem bylo nutné čekat ještě velmi dlouhou dobu.

První notářkou v českých zemích se stala JUDr. Anděla Kozáková – Jírová, která se narodila dne 14. května 1897 v Humpolci a byla katolického vyznání. Její otec Josef Kozák byl četnický kapitán.⁹⁸ JUDr. Anděla Kozáková vystudovala gymnázium v Rokycanech, maturovala v roce 1918.⁹⁹ Následně se na podzim roku 1918 stala řádnou studentkou. Pokud jde o samotné studium, JUDr. Anděla Kozáková patřila mezi výborné studenty, kteří se řádně připravovali na výuku a navštěvovali nejrůznější semináře.¹⁰⁰ Po čtyřech letech završila JUDr. Anděla Kozáková svá studia, a to promocí dne 19. prosince 1922, kterou vedl prof. JUDr. Vilém Funek.¹⁰¹

Po úspěšném absolvování Právnické fakulty JUDr. Anděla Kozáková započala svůj boj o prosazení, a to v oboru, který byl do té doby víceméně mužský. Nejprve začala pracovat jako úřednice Tiskového odboru prezidia Ministerské rady a dále jako úřednice Ministerstva sociální péče.¹⁰² Tyto profese vykonávala po tři léta od absolutoria, tj. do roku 1925 a následně se rozhodla svou kariéru ubírat jiným směrem, a to k notářské praxi.

V roce 1926 nastoupila do notářské kanceláře Jaroslava Heinitze, který sídlil na adrese Na Poříčí 25 v Praze.¹⁰³ Během této praxe měla na starosti JUDr. Anděla Kozáková veškerou agendu, která se týkala tohoto povolání, nicméně, aby získala status

---

⁹⁸ Archiv univerzity Karlovy, Fond Právnická fakulta, Matrika doktorů Univerzity Karlovy V. 1922-1924, inv. č. 5, s. 2148.

⁹⁹ Ibidem, s. 2148.

¹⁰⁰ Archiv univerzity Karlovy, Fond Právnická fakulta, Katalogy posluchačů práv 1918-1922.

¹⁰¹ Archiv univerzity Karlovy, Fond Právnická fakulta, Matrika doktorů Univerzity Karlovy V. 1922-1924, inv. č. 5, s. 2148.

¹⁰² BALÍK, 2014, op. cit., s. 112.

¹⁰³ Ibidem, 112.

notáře, bylo třeba, aby složila notářské zkoušky a následně být na tuto pozici jmenována. Povolení ke složení notářské zkoušky získala od Vrchního zemského soudu až v roce 1928 a to po několikátém zamítnutí. Nicméně následně roku 1930 složila notářskou zkoušku na výbornou a stala se tak substituentem notářství.¹⁰⁴ Pokud jde o jmenování na pozici notáře, toho JUDr. Anděla Kozáková dosáhla až za dalších 10 let, tj. v roce 1938. Toto jmenování bylo pro ženy, které usilovaly o emancipaci a nezávislost, velkým pokrokem a jistě i úspěchem, a to i za situace, kdy se nad českým územím stahovala mračna v podobě německého kancléře Adolfa Hitlera a „jeho“ Mnichovské dohody.

Již od studentských let se JUDr. Anděla Kozáková angažovala v nejrůznějších spolcích, včetně těch ženských. Jednalo se mimo jiné o Ústředí československých právníků, dále Spolek československých notářů a také Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, jehož byla místopředsedkyní. Co se týče její vlastní tvorby, za pomoci ženských spolků sepsala v roce 1926 knihu po názvem: „Právní postavení ženy v českém právu zemském“.¹⁰⁵

Povolání notářky vykonávala JUDr. Anděla Kozáková pouze do nástupu komunistické strany, tj. do února 1948, a to z důvodu toho, že nebyla sympatizantkou režimu. Vzhledem k této skutečnosti byla nucena emigrovat do Paříže a pak dále do Kanady a USA. Dne 1. června 1986 zemřela v Santa Barbaře v Kalifornii.¹⁰⁶

I přes to, že jmenování na pozici notářky trvalo poměrně dlouho, ženy se nevzdávaly a vytrvale pracovaly na dosažení svého cíle. Počet žen, které pracovaly v rámci notářské praxe, se postupně zvyšoval, a to platí stále, neboť toto povolání je vzhledem k předmětu činnosti pro ženy velmi atraktivní.

Pokud jde o zaměstnání ve státní správě či samosprávě, z hlediska pozitivního přístupu vůči ženám byla samospráva více pokrokovější. Samosprávné orgány se žádným způsobem nebránily přijetí žen do služby, naopak ještě před koncem 20. let

---

¹⁰⁴ BALÍK, 2014, op. cit., s. 112.

¹⁰⁵ Ibidem, s. 112.

¹⁰⁶ Ibidem, s. 112.

minulého století byly ženy jmenovány do městských úřadů, ovšem i pražského Magistrátu či Zemského správního výboru.¹⁰⁷ Naproti tomu orgány státní správy se vytrvale bránily v přijetí žen do služby, kdy příkladem může být Ministerstvo vnitra, Finanční prokuratura aj., a když už došlo k tomu, že orgány státní správy nabídly ženě místo, jednalo se o výpomocnou smluvní sílu.¹⁰⁸ Příkladem může být přijetí 10 žen do Státního pozemkového úřadu na pozici výpomocných sil.¹⁰⁹ Výjimkou bylo Ministerstvo školství, které zaměstnalo právničku jako profesorku.¹¹⁰

2.3.2 Ženy v justici

V případě zákonné možnosti žen získat pozici soudkyně, mezi základní předpisy patřilo mimo jiné např. nařízení ze dne 25. ledna 1914¹¹¹ a ze dne 21. ledna 1919, tzv. pragmatiky, které upravovaly přijímání zaměstnanců do státní služby, dále také platový zákon č. 103 Sb. z. a n., ze dne 24. června 1926¹¹² a zákon č. 217/1896 ř. z., o soudní organizaci, ze dne 27. listopadu 1896.

Z výše uvedených zákonných předpisů nebylo zřejmé, zda bylo vyžadováno, aby pozici soudce zastával pouze muž. I přes to byly ženy často odmítány, a to víceméně bez odůvodnění. V mnoha případech se tak jednalo pouze o subjektivní pohled osoby, která danou pozici obsazovala, koho na daném místě uzná za vhodnou.

Vzhledem k této situaci trval boj žen za to, aby se mohly stát soudkyněmi, přibližně 10 let od promoci první absolventky Právnické fakulty Karlovy univerzity, tj. od roku 1922, což byla jedna z nejdelsích cest žen k právnickým profesím.

---

¹⁰⁷ PRÁVNICKÝ ODBOR SDRUŽENÍ VYSOKOŠKOLSKY VZDĚLANÝCH ŽEN V REPUBLICĚ ČESKOSLOVENSKÉ, 1928, op. cit., s. 12.

¹⁰⁸ Ibidem, s. 12.

¹⁰⁹ Ibidem, s. 12.

¹¹⁰ Ibidem, s. 12.

¹¹¹ ČERMÁK, Ludvík. *Služební pragmatika*. Praha: Státní nakladatelství, 1926, s. 3.

¹¹² Ibidem, s. 9.

První ženy, které se dostaly do justice, byly na pozici porotkyň¹¹³ či přísedících¹¹⁴, a to již od roku 1919. Kromě těchto pozic mohly dále ženy vykonávat pomocné práce, které byly ovšem velmi špatně finančně ohodnoceny.

V červenci roku 1923 se ženy začaly hlásit na pozice právních praktikantek v přípravné službě soudcovské, nicméně byla jim umožněna pouze bezplatná soudní praxe, která byla z hlediska finančního pro ženy ještě horší než se stát pouze pomocnou silou v justici. I přes tuto skutečnost bylo do roku 1927 zaměstnáno 28 žen jako bezplatných právních praktikantek.¹¹⁵ Důvodem, proč ženy pracovaly i na bezplatných pozicích, bylo zřejmě to, že se snažily přesvědčit muže svou pílí a schopnostmi a tím tak odstranit předsudky, které ve společnosti nadále přetrvávaly.¹¹⁶

V říjnu roku 1923 proběhla Konference prezidentů vrchních soudů, která se stala nadějí pro mnohé ženy, neboť tam byl vysloven souhlas s tím, aby byly ženy přijímány na pozice soudkyň, nicméně opětovně k žádné změně nedošlo, neboť když se v roce 1924 pokoušela jedna praktikantka postoupit dále a získat místo v přípravné službě soudcovské, na základě výnosu č. 28484 Ministerstva spravedlnosti ze dne 28. června 1924, jí nebylo vyhověno.¹¹⁷

Dále v říjnu roku 1925 přijal prezident Vrchního zemského soudu pražského JUDr. Jiří Haussmann deputaci právníckého odboru, která poukazovala na skutečnost, že ženy nebyly přijímány na pozice soudkyň, a to i přes to, že byl v tu dobu velký nedostatek soudců, který byl řešen i tím, že byli jmenováni na pozice soudců muži nedostudovaní či cizinci.¹¹⁸ Na základě této deputace rozhodl JUDr. Hausmann, že ženy budou přijímány do určitých soudních oborů, a byl zaslán návrh na Ministerstvo spravedlnosti, nicméně i přes to se žádná změna nestala.¹¹⁹ Během dalších let byly vyslány další deputace, ovšem až dne 15. ledna 1930 ministr spravedlnosti JUDr.

¹¹³ Zákon č. 278/1919 Sb. z. a n., o sestavování seznamů porotců.

¹¹⁴ Zákon č. 567/1919 Sb. z. a n., o lidových soudech pro trestání válečné licho.

¹¹⁵ PRÁVNICKÝ ODBOR SDRUŽENÍ VYSOKOŠKOLSKY VZDĚLANÝCH ŽEN V REPUBLICE ČESKOSLOVENSKÉ, 1928, op. cit., s. 11.

¹¹⁶ Ibidem, s. 11.

¹¹⁷ Ibidem, s. 10.

¹¹⁸ Ibidem, s. 11.

¹¹⁹ Ibidem, s. 11.

Meissner vydal v ústavněprávním výboru Senátu prohlášení, že ženy budou přijímány na pozice čekatelek, s poukazem na to, že jejich znalosti musí být využity v praxi, když už mají možnost studovat.¹²⁰ Následně byl dne 4. února 1930 vydán výnos Ministerstva spravedlnosti, na základě kterého byly ženy přijaty do soudní praxe jako čekatelky.¹²¹

Následně po vykonání této praxe byly ženy jmenovány na pozici soudkyň. První žena, která se stala soudkyní, byla JUDr. Zdeňka Patschová. Tato dáma katolického vyznání se narodila dne 24. dubna 1905 na Smíchově do rodiny Patschových, Eleonory a Eugena, který byl povoláním smluvní revisní úředník Ministerstva financí.¹²² Z důvodu otcova úmrtí měla taktéž stanoveného poručníka Huga Patsche, notáře v Litoměřicích.¹²³ Pokud jde o její střední vzdělání, absolvovala Dívčí reálné gymnázium Elišky Krásnohorské na Praze II. a následně v roce 1924 začala studovat Právnickou fakultu Karlovy univerzity, na které odpromovala dne 17. května 1929.¹²⁴ Promoce vedl Profesor JUDr. Jiří Hoetzel.¹²⁵

Po absolvování Právnické fakulty se JUDr. Zdeňka Patschová vrhla do justice a v roce 1930 byla zapsána na listinu soudních čekatelek.¹²⁶ Byla tedy v tomto období na pozici právního praktikanta v přípravné službě soudcovské.¹²⁷ Následně se po vykonání této praxe stala soudkyní, a to u Okresního soudu civilního pro vnitřní Prahu¹²⁸, a v roce 1936 byla přesunuta na Krajský soud civilní v Praze.¹²⁹ Mimo práci

---

¹²⁰ KOZÁKOVÁ, Anděla, ed. *Čeho jsme docílily ...: deset let práce Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen v RČS*. V Praze: Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, 1932, s. 48.

¹²¹ *Ibidem*, s. 48.

¹²² Archiv univerzity Karlovy, Fond Právnická fakulta, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VII. 1928-1931, inv. č. 7, s. 3121.

¹²³ *Ibidem*, s. 3121.

¹²⁴ *Ibidem*, s. 3121.

¹²⁵ Archiv univerzity Karlovy, Fond Právnická fakulta, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VII. 1928-1931, inv. č. 7, s. 3121.

¹²⁶ SCHOLZOVÁ, Libuše. Vzpomínky bývalých žákyň Minervy u příležitosti padesátého výročí jejího otevření. *Ženská rada*. 1940, roč. 16, č. 8, s. 128.

¹²⁷ SVAZ ČESKOSLOVENSKÝCH SOUDCŮ. Status konkretální. *Status soudců a státních zástupců dle stavu z 31. prosince 1931*, 1932, s. 43.

¹²⁸ SVAZ ČESKOSLOVENSKÝCH SOUDCŮ. Schematismus soudů. *Status soudců a státních zástupců dle stavu z 31. prosince 1935*, 1936, s. 116.

¹²⁹ ONDRÁČEK, Otto. Soudní úřady. *Batovcův almanach*. 1936, roč. XLII., s. 177-192.

v justici se JUDr. Zdeňka Patschová taktéž angažovala v ženských spolcích, byla mimo jiné od roku 1945 jednatelkou Rady československých žen.¹³⁰

Po skončení druhé světové války, konkrétně v roce 1946, vstoupila JUDr. Zdeňka Patschová do komunistické strany a nadále vykonávala práci soudkyně, a to i v 50. letech, kdy např. jako předsedkyně senátu zasedala v procesu s Vojtěchem Koderou, duchovním, který byl odsouzen k několikaletému vězení z důvodu protistátní činnosti. Rehabilitován byl až v roce 1969.¹³¹ I přesto, že jak je uvedeno výše, patřila ke komunistické straně již před uskutečněním převratu, byla i tak podrobována prověřením o jejím politickém uvědomění a oddanosti straně. Z výsledku prověřením z roku 1950, kterým JUDr. Zdeňka Patschová prošla, vyplývá, že se mělo jednat o ženu plně politicky uvědomělou, ukázněnou a zcela oddanou straně.¹³²

Kromě povolání soudkyně byla dále JUDr. Zdeňka Patschová roku 1948 zvolena jako poslankyně do Národního shromáždění za KSČ za VIII. volební kraj – Liberec.¹³³ V rámci svého působení v Národním shromáždění byla členkou iniciativního a ústavněprávního výboru, nicméně pokud jde o její konkrétní viditelnou činnost jako poslankyně, pouze několikrát se stala zpravodajem a jednou v rámci rozpravy pronesla řeč, a to ohledně zákona o státním rozpočtu na rok 1952.¹³⁴ Co se týče jejího dalšího života, bohužel se nedochoval žádný osobní spis, proto není možné určit, jak dlouho setrvala na pozici soudkyně, ani kdy a jakým způsobem zemřela.

Poté, co byla JUDr. Zdeňka Patschová jmenována na pozici soudkyně, přístup mužů se pomalu, ale jistě měnil a ženy se tak začaly dostávat na tuto pozici. Již v roce 1938 bylo jmenováno soudkyněmi na území Československa 21 žen z celkového počtu

---

¹³⁰ DVOŘÁKOVÁ, Zora a Jiří DOLEŽAL. *O Miladě Horákové a Milada Horáková o sobě*. Praha: Klub Milady Horákové, 2001, s. 287.

¹³¹ PLACHÝ, Jiří. „Rozpracování“ duchovních litoměřické diecéze Státní bezpečnosti. *SECURITAS IMPERII II* [online]. 2005, s. 78. [cit. 22. 06. 2019]. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunistu.

¹³² Národní archiv, nezpracovaný Fond Ministerstva Spravedlnosti.

¹³³ JMENNÝ REJSTŘÍK POSLANCŮ, Národní shromáždění republiky Československé 1948 – 1954, *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 22. 06. 2019].

¹³⁴ *Ibidem*.

2077 soudců (Tab. 6).¹³⁵ Tento výsledek nebyl příliš vysoký, ovšem lze to shledat za jistý pokrok.

2.4 Právníkové profese za druhé republiky a Protektorátu

Druhá republika trvala jen pouhých několik měsíců, a to od října roku 1938 do března roku 1939. Následně vznikl Protektorát Čechy a Morava, který trval do konce druhé světové války. I přes to, že toto období nebylo příliš dlouhé, změny, které nastaly, byly velmi výrazné, a to zdaleka nejen pro právníkové profese, ale pro celou společnost, ve které začalo docházet k potlačování základních svobod a demokratických principů, které byly nastoleny za první republiky. První změny v právnických profesích byly provedeny již po vzniku druhé republiky, kdy se jednalo zejména o omezení těchto povolání, a to pomocí různých prostředků. Jedním z těchto prostředků, který se týkal veškerých právnických profesí, bylo dne 17. listopadu 1939 uzavření právnických a dalších fakult na území Protektorátu Čechy a Morava.¹³⁶ Mezi dalšími prostředky pro omezení a snížení počtu právníků bylo přijetí vládního nařízení č. 136/1939 Sb., o právním postavení židů ve veřejném životě. Toto vládní nařízení stanovilo, kdo je považován za žida a jaká povolání tyto osoby nemohou vykonávat.¹³⁷ Mezi tato povolání patřily víceméně všechny právníkové profese.

Co se týče advokacie, v okamžiku zabránění Sudet došlo k podřazení tohoto území pod správu a právní řád Německé říše.¹³⁸ Další změny směřovaly především k regulaci počtu advokátů, což bylo provedeno jednak omezením horní věkové hranice pro výkon advokacie a dále nastolením nového důvodu odmítnutí zápisu do seznamu advokátů.¹³⁹ Konkrétním důvodem pro odmítnutí zápisu se stal veřejný zájem.¹⁴⁰ Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava byla zřízena Říšská komora právních zástupců, které

¹³⁵ ONDRÁČEK, Otto. Soudní úřady. *Batovcův almanach*. 1938, roč. XLIV., s. 181-197.

¹³⁶ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998, s. 49.

¹³⁷ Vládní nařízení č. 136/1940 Sb., o právním postavení židů ve veřejném životě.

¹³⁸ BALÍK, 1998, op. cit., s. 46.

¹³⁹ Ibidem, s. 46.

¹⁴⁰ Ibidem, s. 46.

fungovala souběžně s advokátními komorami protektorátními.¹⁴¹ Kromě této zásadní změny se nadále pokračovalo ve snižování počtu advokátů. V roce 1944 bylo zapsáno 1828 advokátů a z toho 58 žen, což byl velký rozdíl oproti stavu k roku 1937, ve kterém bylo zapsáno celkem 3330 advokátů (Tab. 5).¹⁴² Víceméně tytéž praktiky byly uskutečněny i rámci notářství.

Pokud jde o soudnictví, zásadní změnou bylo zřízení říšských soudů, které existovaly souběžně s protektorátními soudy.¹⁴³ V rámci protektorátních soudů víceméně organizačně nedošlo k žádné změně. Důraz byl kladen na říšské soudy, pod které spadali příslušníci německá národa, ovšem v případě zločinů proti režimu rozhodovaly i o životech protektorátních občanů.¹⁴⁴

Z výše uvedeného vyplývá, že pozice právnických profesí nebyla příliš stabilní a naopak cílem bylo je zásadně omezit. Právo v tuto dobu nehrálo příliš velkou roli, větší důraz byl kladen na politickou situaci a národnostní otázky, tudíž nároky žen na právníká povolání nebyly v této době příliš řešeny.¹⁴⁵ Naopak tím, že byly uzavřeny právníké fakulty, fakticky došlo ke zhoršení postavení žen v rámci těchto povolání a tento stav trval až do konce druhé světové války.¹⁴⁶

2.5 Ženy v právnických profesích za komunistické éry

Po roce 1945 byly na českém území snahy o vrácení stavu společnosti tak, jak vypadal za první republiky. Tyto snahy byly nicméně přerušeny v únoru roku 1948, kdy došlo k převratu, a moci se chopila Komunistická strana Československa, (dále jen „KSČ“). Období vlády této strany bylo velmi dlouhé a plné změn. KSČ svým jednáním ovlivnila celé generace osob, a to i po Sametové revoluci v roce 1989, kterou bylo ukončeno toto období.

---

¹⁴¹ BALÍK, 1998, op. cit., s. 47.

¹⁴² Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1944.

¹⁴³ BALÍK, 1998, op. cit., s. 47.

¹⁴⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace soudnictví, notářství a advokacie*. Praha: Linde, 1997, s. 92.

¹⁴⁵ BALÍK, 2009, op. cit., s. 150.

¹⁴⁶ BALÍK, 1998, op. cit., s. 52.

Na postavení žen v rámci této etapy měla výrazný vliv ideologie celé strany, kdy na jednu stranu bylo hlášáno, že má být nastolena rovnost pohlaví a ženy mají získat ekonomickou nezávislost, ovšem na druhou stranu, tyto ženské otázky byly řešeny jen v intencích boje proti kapitalismu, a nikoliv snad, že by komunistické představitelé skutečně zajímal stav žen ve společnosti.¹⁴⁷ Tato skutečnost byla potvrzena i tím, že byly zrušeny různé ženské spolky a také došlo k omezení svobody projevu, což znamenalo, že diskuze nad ženskými otázkami v podstatě nebyly možné.¹⁴⁸

Mezi základní právní předpisy, které obsahovaly úpravu postavení žen ve společnosti, potažmo v právnických profesích, patřil ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky, (dále jen „Ústava ČSR“). V § 1 této Ústavy ČSR bylo stanoveno, že „*všichni občané jsou si před zákonem rovni*“¹⁴⁹ a „*muži a ženy mají stejné postavení v rodině i ve společnosti a stejný přístup ke vzdělání i ke všem povoláním, úřadům a hodnostem.*“¹⁵⁰ Mezi další zásadní předpisy patřil ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky, (dále jen „Ústava ČSSR“) V Ústavě ČSSR bylo postavení žen upraveno v čl. 20 odst. 3 a 4 takto: „*muži a ženy mají stejné postavení v rodině, v práci i ve veřejné činnosti*“¹⁵¹ a „*společnost pracujících zajišťuje rovnoprávnost občanů vytvářením stejných možností a stejných příležitostí ve všech oborech života společnosti.*“¹⁵² Dále bylo rozšíření těchto práv řešeno v rámci čl. 27 Ústavy ČSSR tímto způsobem: „*Rovnoprávné uplatnění žen v rodině, v práci a ve veřejné činnosti je zajišťováno zvláštní úpravou pracovních podmínek a zvláštní zdravotní péčí při těhotenství a mateřství, dále též rozvojem zařízení a služeb umožňujících ženám, využít všech schopností k účasti na životě společnosti.*“¹⁵³

¹⁴⁷ BOBEK, Michal, Pavel MOLEK a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Komunistické právo v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009, s. 182.

¹⁴⁸ Ibidem, s. 185.

¹⁴⁹ § 1 odst. 1 ústavního zákona č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky.

¹⁵⁰ § 1 odst. 2 ústavního zákona č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky.

¹⁵¹ Čl. 20 odst. 3 ústavního zákona č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky.

¹⁵² Čl. 20 odst. 4 ústavního zákona č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky.

¹⁵³ Čl. 27 ústavního zákona č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky.

Jak vyplývá z obsahu těchto předchozích ústavních zákonů, ženy měly mít rovné postavení v celé společnosti, a to i pokud jde o vzdělávání a zaměstnání. Do jisté míry to tak bylo. Ženy měly možnost vybrat si univerzitu, na které chtěly studovat, ovšem stále zde byla určitá segregace, neboť ženy nadále studovaly především ekonomické, učitelské a zdravotní obory, což se odrazilo i na výši platů, neboť zájem byl směřován na jiné obory, ve kterých byly ovšem ženy zastoupeny poskrovnu.¹⁵⁴ Pokud jde o samotné zaměstnávání žen, tak byly v této éře nastoleny praktiky na ochranu žen, zejména pokud jde o těhotenství, zdraví nebo délku pracovní doby.¹⁵⁵ Taktéž si žena mohla vybrat povolání podle sebe, nicméně s tím, že se ovšem nesmělo zapomínat na její roli matky a manželky.¹⁵⁶ Tento stav byl taktéž potvrzen i tím, že se většina sporů, které se dostaly až k soudu, týkala rodinného práva.¹⁵⁷

2.5.1 Ženy v socialistických právnických profesích

Prestiž právnických profesí byla v rámci tohoto období velmi nízká. Důvodem této skutečnosti byl zřejmě pohled samotné komunistické ideologie na právo, které nebylo považováno za důležité.¹⁵⁸ Naopak se stávalo postupně jednodušší¹⁵⁹, zabývajíc se zejména bojem s třídními nepřáteli a rodinnými záležitostmi. Právníci se měli stát pouhými byrokraty, kteří automaticky podrazují právní normu pod daný případ, a to bez dlouhodobějšího studia či kritického myšlení, které je v právu tak potřebné¹⁶⁰, čímž by KSČ získala veškerou moc nad všemi právními profesemi, což bylo do velké míry i cílem.¹⁶¹

Ženy neměly žádné zákonné překážky pro vstup do jakékoliv právní profese, a to po celou dobu komunistického období. Některé z těchto profesí byly naopak ženami obsazeny ve větším počtu než muži, což byl po letech, kdy se ženy dostávaly do tohoto povolání jen velmi těžko, velký posun kupředu, na druhou stranu, motivace opět

¹⁵⁴ BOBEK, MOLEK, ŠIMÍČEK, 2009, op. cit., s. 199.

¹⁵⁵ Ibidem, s. 192.

¹⁵⁶ Ibidem, s. 200.

¹⁵⁷ Ibidem, s. 847.

¹⁵⁸ Ibidem, s. 842.

¹⁵⁹ Ibidem, s. 842.

¹⁶⁰ Ibidem, s. 842.

¹⁶¹ BALÍK, 1998, op. cit., s. 53.

zřejmě nebyla to, aby ženy skutečně dosáhly rovnosti s muži, ale již uvedený pohled na právnícké profese, což jen potvrdilo skutečnost, že existovala v tomto období jistá segregace mezi muži a ženami, neboť zájem o ženu byl hlavně, pokud jde o mateřství a do jisté míry i pokud jde o její roli „dělnice“, jejíž myšlení jde ruku v ruce s názory KSC. Taktéž to vyjadřovalo fakt, že ženy byly nadále odsouvány na pozice méně prestižní a špatně finančně ohodnocené.¹⁶²

Pokud jde o konkrétní právnícké profese, tak ohledně zastoupení žen je možné, je rozdělit na dvě části. Co se týče advokacie, tak v roce 1948 byly zákonem č. 322/1948 Sb., o advokacii, zrušeny advokátní komory a byla založena krajská sdružení advokátů, (dále jen „KSA“), ve kterých byl jako jediných, povolen výkon advokacie.¹⁶³ Tímto způsobem došlo k odstranění soukromých advokátních kanceláří.¹⁶⁴ Dohled nad těmito KSA vykonávalo Ministerstvo spravedlnosti, čímž mohlo regulovat nejen počet advokátů, ale také i konkrétní osoby, které advokacii vykonávaly, čehož bylo náležitě využito.¹⁶⁵ Samotný výběr byl prováděn Akčními výbory Národní fronty, později správními komisemi¹⁶⁶, které sepisovaly kádrové posudky na potenciální advokáty, kde byly zahrnuty veškeré údaje o dotyčné osobě včetně jejího smýšlení ohledně komunistické ideologie a celkového zřízení státu. Z tohoto důvodu se počet advokátů a advokátek výrazně snížil. V roce 1947 bylo zapsáno 2103 advokátů¹⁶⁷, o rok později jich bylo již jen 1917 a z toho 61 žen, což je zhruba 3 % žen z celkového počtu advokátů (Tab. 5).¹⁶⁸ V průběhu dalších let docházelo ke změně názvu z KSA na Advokátní poradny a dále opět na KSA a Městské sdružení advokátů, tzv. MěSA, nicméně cíl zůstal stejný, snížení počtu advokátů a advokátek a plná kontrola nad nimi. V roce 1970 již bylo jen 584 advokátů a z toho 79 žen¹⁶⁹, tj. zhruba 13 % (Tab. 5) žen bylo zastoupeno v advokacii. I přes to, že procentuálně došlo k mírnému zvýšení žen

¹⁶² BOBEK, MOLEK, ŠIMÍČEK, 2009, op. cit., s. 846.

¹⁶³ BALÍK, 1998, op. cit., s. 55.

¹⁶⁴ Ibidem, s. 55.

¹⁶⁵ BALÍK, 2009, op. cit., s. 204.

¹⁶⁶ BALÍK, 1998, op. cit., s. 55.

¹⁶⁷ Ibidem, s. 56.

¹⁶⁸ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1948.

¹⁶⁹ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1970.

v advokacii, nadále zůstávala advokacie ryze mužská, což se nezměnilo za celou dobu komunistické nadvlády. Mezi důvody tohoto stavu může patřit jednak to, že byl obecně snížen počet advokátů a byly prováděny posudky, což se týkalo i žen, ovšem taktéž to bylo zřejmě způsobeno tím, že i když KSČ hlásilo rovnost pohlaví, vyloučení žen z některých povolání nadále probíhalo. V advokacii byly lepší výdělky oproti všem ostatním zaměstnáním, ovšem bylo třeba větší pracovní zatížení, což ženy, když na ně byly kladeny takové nároky, pokud jde o rodinu a mateřství, nemusely vždy zvládat a taktéž je i muži velmi neradi pouštěli do této profese, a to z důvodu obavy z konkurence a také předsudků, že ženy patří do jiných povolání, než je právě toto.

2.5.2 Ženy v socialistické justici

Na druhé straně stálo notářství, justice a do jisté míry i prokuratura. KSČ projevovala o všechny tyto tři profese eminentní zájem a postupně docházelo k jejich zestátnování.¹⁷⁰ V okamžiku dokončení tzv. „socialistické výstavby“¹⁷¹ byly tyto profese úzce propojeny. Pokud jde o zastoupení žen, tak uvedená povolání si byla v tomto velmi výrazně podobná.

Co se týče samotné justice, tak členové KSČ se jí začali zabývat v podstatě od okamžiku převratu v roce 1948. Všichni si byli vědomi toho, že získat justici pod svou nadvládu, je velmi podstatné, neboť právě tak mohlo dojít k vypořádání boje s třídními nepřáteli, tj. nepřáteli komunismu, a proto již v roce 1948 došlo k přijetí třech zákonů, a to zákona č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky, zákona č. 232/1948 Sb., o státním soudu a zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví. Na jejich základě došlo k tzv. zlidovění soudnictví, tj. byli ustanoveni soudci z lidu a byla založena právní škola pracujících.¹⁷² Tito soudci z lidu, kteří ani nemuseli mít klasické právní vzdělání, působili v senátech společně s profesionálními soudci, nicméně mohla nastat situace, kdy i tito soudci z lidu přehlasovali profesionálního

¹⁷⁰ BALÍK, 2014, op. cit., s. 155.

¹⁷¹ Ibidem, s. 155.

¹⁷² BOBEK, MOLEK, ŠIMÍČEK, 2009, op. cit., s. 824.

soudce. V roce 1952 bylo na českém území 16 851 soudců z lidu a z toho přibližně 30 % žen a s přibývajícím věkem se tento počet neustále zvyšoval.¹⁷³

Postavení justice se s dalšími léty v podstatě nezměnilo, kromě krátkého období Pražského jara v roce 1968, kdy byly tendence soudnictví mírně demokratizovat, nicméně této ambici učinil konec vstup vojsk Varšavské smlouvy na území Československa. Od tohoto okamžiku se opět pokračovalo ve zlidovění a zjednodušení celé justice, potažmo práva, což je opět potvrzeno tím, že se soudy zabývaly zejména rodinnými spory.

Pozice soudce v tomto období nebyla prestižní záležitostí, neboť představy o soudci byly takové, že se jedná o osobu, která nebude mít kritické myšlení, spory bude řešit zásadně v souladu s komunistickou ideologií, a to formou slepého aplikování dané právní normy.¹⁷⁴ Současně také bylo velmi nízké finanční ohodnocení této profese, ovšem i přes tuto skutečnost bylo v justici větší zastoupení žen než mužů.¹⁷⁵ Tento stav lze také pojmenovat jako feminizace českého soudnictví. Kombinace uvedených faktorů, tj. nízkého platu a současně nízké prestiže, zřejmě bylo důvodem, proč přibývalo každým rokem stále více žen do justice, ovšem tato otázka nestojí tak, že by ženy účelově hledaly zaměstnání podhodnocené a neprestižní, naopak muži odcházeli za lépe ohodnocenou práci a atraktivnější, čímž ženám uvolňovali místa.¹⁷⁶ Další možnou příčinou, proč ženy hledaly své místo v soudnictví, je skutečnost, jak již bylo uvedeno výše, že většina sporů se týkala rodiny, což bylo v tu dobu považováno především za ženskou otázku a nikoliv mužskou.¹⁷⁷ Z uvedených důvodů existují teorie, že čím méně je justice prestižní, tím více se v ní zvyšuje počet žen.¹⁷⁸ Tento trend ve vyšším počtu zastoupení žen v justici pokračoval nejen do Sametové revoluce v roce 1989, ale v dalších letech, a to až do současnosti.

---

¹⁷³ Národní archiv, nezpracovaný Fond Ministerstva spravedlnosti.

¹⁷⁴ BOBEK, MOLEK, ŠIMÍČEK, 2009, op. cit., s. 845.

¹⁷⁵ Ibidem, s. 846.

¹⁷⁶ Ibidem, s. 846.

¹⁷⁷ Ibidem, s. 847.

¹⁷⁸ Ibidem, s. 847.

Z celé této kapitoly, která byla věnována historickému exkurzu žen, od počátku vzdělávání žen, přes maturitu, univerzitu až po vstup do právnických profesí a následný vývoj v těchto povolání, vyplývá, že i když existovalo ve společnosti mnoho předsudků vůči ženám, ať už na jejich vzhled či duševní a emocionální stránku, přes to jejich snahou bylo přesvědčit společnost o tom, že tyto předsudky nejsou pravdivé, neboť jsou naprosto schopny vykonávat stejná povolání jako muži, což neustále dokazovaly svou pílí, pracovitostí a trpělivostí. Na počátku byl počet žen ve všech právnických profesích velmi malý, ovšem s přibývajícím léty se ženy dostávaly do popředí a nakonec se prosadily. Důkazem této skutečnosti je pozice žen jako soudkyň, příp. notářek, jejichž počet se od roku 1948 natolik zvýšil, že bylo možné dokonce mluvit o feminizaci těchto profesí. Stav feminizace justice byl natolik významný, že ovlivnil i aktuální stav českého soudnictví.

3 Feminizace v justici

Vývoj postavení žen a jejich počet v právnických povoláních procházel nejrůznějšími etapami, a to od velmi nízkého procenta žen po stále zvyšující se počet, který byl přerušen druhou světovou válkou a následně nástupem komunistického režimu v roce 1948, který ovlivnil nejen postavení žen, ale celou společnost včetně jejího právního vývoje, a to i s ohledem na to, že toto období trvalo až do roku 1989. Mezi právníckými profesemi byl z hlediska účasti žen za dob socialismu markantní rozdíl, např. v justici byl větší počet žen, naproti tomu advokacie byla nadále výsadou mužů. Tento stav, i vzhledem k tomu, jak dlouhé toto období bylo, tj. několik desítek let, setrval poměrně dlouhou dobu, což následně ovlivnilo i léta po převratu v roce 1989 a taktéž i současnost. V této kapitole bude představen aktuální stav postavení žen v právnických profesích, a to zejména s akcentem na soudnictví, jehož současný stav bude zanalyzován podrobněji. Zbývající část kapitoly bude věnována genderové diverzitě v soudnictví, a to jednak samotnému rozebrání tohoto pojmu, ale také i pozitivních a negativních stránek, které může přinášet.

3.1 Postavení žen v právnických profesích v současnosti

Postavení žen lze zkoumat z mnoha různých pohledů, a to z hlediska statistiky, či na základě právní úpravy, což vyjadřuje, jaký by stav měl být, nebo naopak z hlediska praktické stránky výkonu těchto povolání, která vyjadřuje skutečné postavení žen. Ideálním stavem by samozřejmě měla být situace, kdy právní úprava koresponduje s praxí.

Základními právními předpisy, které upravují postavení žen ve společnosti, je ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „Ústava ČR“) a usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., kterým se mění Listina základních práv a svobod, (dále jen „Listina“). V Listině patří mezi ty zásadní čl. 3: *„Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu,*

*příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení*¹⁷⁹, čl. 26 odst. 1: „Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost“¹⁸⁰ a čl. 33 odst. 1: „Každý má právo na vzdělání.“¹⁸¹ Jak z celé Listiny, Ústavy ČR, tak i z výše uvedených článků vyplývá, že žena nemá žádná omezení, na základě jejího pohlaví nebo genderu, která by jí bránila nastoupit na právnickou fakultu a řádně ji vystudovat, natož si dále vybrat povolání, jaké uzná za vhodné, neboť právě výše uvedenými články se stát zavazuje její volbu respektovat a neomezovat ji žádným způsobem.¹⁸²

Výše uvedený právní předpis se dotýká všech právnických povolání. Pokud jde o jednotlivé profese, na našem území existují speciální zákony, které se jimi zabývají.

V případě advokacie se jedná o zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „ZoA“) ve kterém jsou v § 5 upraveny předpoklady pro výkon advokacie, resp. podmínky, které musí dotyčná osoba kumulativně splnit, aby se mohla stát advokátem. Jedná se o plnou způsobilost k právním úkonům, vysokoškolské vzdělání v oboru právo, vykonání tříleté praxe na pozici advokátního koncipienta, bezúhonnost, složení advokátní zkoušky, zaplacení poplatku, složení slibu, dále se zkoumá, zda nebylo dotyčné osobě uloženo kárné opatření ve formě vyškrtnutí ze seznamu či vyškrtnutí ze seznamu na základě § 7b odst. 1 písm. e) nebo f) ZoA, přičemž tato podmínka má svoji výjimku v případě, že již od vyškrtnutí uplynulo pět let a insolvenční řízení bylo v této době pravomocně skončeno.¹⁸³ Mezi poslední podmínku patří neexistence pracovního poměru, opět s výjimkou pracovního poměru k Advokátní komoře či k advokátovi, k právnické osobě podle § 15 odst. 1 ZoA, nebo k zahraniční

---

¹⁷⁹ Čl. 3 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod.

¹⁸⁰ Čl. 26 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod.

¹⁸¹ Čl. 33 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod.

¹⁸² WAGNEROVA, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 574.

¹⁸³ § 5 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii.

právnícké osobě oprávněné poskytovat právní služby podle § 35s odst. 1 ZoA.¹⁸⁴ Dále se může jednat v tomto smyslu o situaci, kdy se takový pracovní poměr týká výkonu vědecké, pedagogické, literární, publicistické nebo umělecké činnosti, kdy tato činnost je slučitelná s výkonem advokacie.¹⁸⁵

Stejně jako advokáti, tak i notáři mají svoji vlastní právní úpravu. Jedná se o zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „NŘ“). V § 7 uvedeného NŘ lze nalézt podmínky, které musí potenciální notář, resp. notářský kandidát, splnit, aby byl jmenován. Mezi tyto podmínky patří svéprávnost, vysokoškolské vzdělání v oboru právo, bezúhonnost, vykonání pětileté notářské praxe a složení notářské zkoušky.¹⁸⁶

Co se týče státních zástupců, právním předpisem, který upravuje jejich výkon, je zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „ZSZ“). Podmínky vstupu do tohoto povolání jsou upraveny v § 17 ZSZ tak, že je nutné mít státní občanství České republiky, způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, ke dni jmenování dosažení nejméně 25 let věku, vysokoškolské vzdělání v oblasti práva v České republice, úspěšné složení závěrečné zkoušky, které předchází čekatelská praxe a souhlas se jmenováním.¹⁸⁷ Kromě těchto podmínek jsou taktéž zásadní morální vlastnosti daného potenciálního státního zástupce, neboť ty mají vyjadřovat skutečnost, že bude daná osoba vykonávat svou funkci řádně.

Mezi další právnícké profese je možno zařadit exekutory, jejichž výkon je taktéž speciálně upraven, a to zákonem č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „EŘ“). Předpoklady pro výkon exekutorské činnosti lze nalézt v § 9 EŘ. Patří mezi ně plná svéprávnost, vysokoškolské vzdělání v oboru právo, bezúhonnost, vykonání tříleté exekutorské praxe a složení exekutorské zkoušky.¹⁸⁸ Kromě těchto podmínek je nutné, aby nastávající

---

¹⁸⁴ § 5 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii.

¹⁸⁵ Ibidem.

¹⁸⁶ § 7 zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

¹⁸⁷ § 17 zákona 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

¹⁸⁸ § 9 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád).

exekutor uzavřel smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu související s výkonem jeho exekuční činnosti.

Pokud jde o právní předpis z oblasti justice, potom mezi ty nejzásadnější patří zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „ZSS“). Co se týče možnosti vstupu do justice, je třeba, aby každá osoba, která se uchází o pozici soudce, splnila předpoklady, které jsou uvedeny v § 60 ZSS. Mezi tyto předpoklady patří státní občanství České republiky, plná svéprávnost, bezúhonnost, vysokoškolské vzdělání v oboru právo, dosažení nejméně věku třiceti let ke dni jmenování, složení odborné justiční zkoušky, souhlas s ustanovením na pozici soudce a přidělením k určitému soudu, zkušenosti a morální vlastnosti, které musí být takové, že poskytují záruku řádného výkonu funkce.¹⁸⁹ Všechny tyto podmínky musí být prokázány, resp. jejich splnění, neboť jen taková osoba, která je splnila kumulativně, se může stát soudcem.¹⁹⁰ Není možné, aby nějaká podmínka nebyla splněna, nicméně jak vyplývá z § 60 odst. 4 ZSS, nejedná se o taxativní výčet.

Z výše uvedených zákonů a taktéž i konkrétních uvedených paragrafů, ve kterých jsou upraveny jednotlivé předpoklady, vyplývá, že pro ženy neexistuje zákonná překážka pro vstup a výkon jakéhokoliv právního povolání. V žádném z uvedených zákonů také není použit pojem pohlaví, popř. gender, jako kritérium pro přijímání do daného právního povolání. Z teoretického hlediska tudíž ženy mohou vstupovat do právnických profesí podle své volby, ovšem samotná praxe, např. stoupaní po kariérním žebříčku, se nemusí s touto skutečností shodovat.

V současné době existují na území České republiky čtyři právní fakulty, které každoročně přijímají muže a ženy ke studiu práv, a to Právnická fakulta Masarykovy univerzity, (v Tabulce č. 3 dále „PrF MU“), Právnická fakulta Karlovy univerzity, (v Tabulce č. 3 dále „PrF UK“), Právnická fakulta univerzity Palackého (v Tab. 3 dále „PrF UPOL“) a Právnická fakulta Západočeské univerzity, (v Tab. 3 dále „PrF ZČÚ“).

---

¹⁸⁹ § 60 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

¹⁹⁰ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 131.

Tab. 3: Počty absolventů všech právnických fakult na území České republiky za uvedené období¹⁹¹

Absolventi 2018				
Rok	Škola	Muži	Ženy	Celkem
2018	PrF MU	183	197	380
	PrF UK	213	253	466
	PrF ZČU	84	64	148
	PrF UPOL	81	97	178
	Celkem	561	611	1172

Zdroj: Studijní oddělení právnických fakult jednotlivých univerzit v ČR.

Graf. 3: Grafické znázornění Tab. 3¹⁹²

Zdroj: Studijní oddělení právnických fakult jednotlivých univerzit v ČR.

V roce 2018 absolvovalo právnické fakulty celkem 1172 osob, přičemž 611 z toho bylo žen a 561 mužů, což je v poměru 52 % žen ku 48 % mužů (Tab. 3).¹⁹³ Z výše uvedených údajů plyne, že ženy mají ohledně absolvování právnických fakult mírnou početní převahu, která ovšem není nijak dramatická. Víceméně jsou počty absolventů vyrovnané.

¹⁹¹ Studijní oddělení Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Karlovy univerzity, univerzity Palackého, Západočeské univerzity.

¹⁹² Ibidem.

¹⁹³ Ibidem.

V jednotlivých profesích se naopak zastoupení žen a mužů obvykle výrazněji liší. V mocenských pozicích dominují převážně muži.¹⁹⁴ K roku 2019¹⁹⁵ jsou v České republice ženy zastoupeny v Poslanecké sněmovně 23,50 %¹⁹⁶ a v Senátu 14,81 %.¹⁹⁷ Mezi členy vlády taktéž patří ženy k menšině, neboť v současné době jsou pouze čtyři ministryně z celkového počtu patnácti členů, tj. ženské zastoupení je cca 26 %.¹⁹⁸ Takto nízké ženské zastoupení neodpovídá počtu obyvatel, které je zhruba 50 % žen ku 50 % mužů¹⁹⁹, což je překvapující, vzhledem k tomu, jakým způsobem se na tyto výše uvedené pozice dané osoby dostávají. Ovšem tento fakt potvrzuje myšlenku toho, že se ženy na mocenských pozicích podílejí v nižší míře než muži.

Tab. 4: Počty žen a mužů vykonávající pozici exekutora²⁰⁰, notáře²⁰¹, soudce²⁰² a advokáta²⁰³ za uvedené období

Rok	Povolání	Muži	Ženy	Celkem
2018	Exekutoři	116	41	157
	Notáři	136	299	435
	Soudci	1208	1850	3058
	Advokáti	7176	4704	11880

Zdroje: Exekutorská a Notářská komora ČR, Ministerstvo spravedlnosti ČR, Česká advokátní komora.

194 UHLÍK, SPÁČ, 2017, op. cit., s. 6.

195 Údaje k 09. 6. 2019.

196 Poslanci. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2019, stav ke dni 24. června 2019 [cit. 22. 06. 2019].

197 Seznam senátorů. *Senát parlamentu České republiky* [online]. Senát PČR, © 2019 [cit. 22. 06. 2019].

198 Seznam členů vlády. *Vláda České republiky* [online]. Vláda ČR, © 2009-2019 [cit. 22. 06. 2019].

199 Obyvatelstvo podle pohlaví a věku k 31. 12. daného roku. *Český statistický úřad* [online].

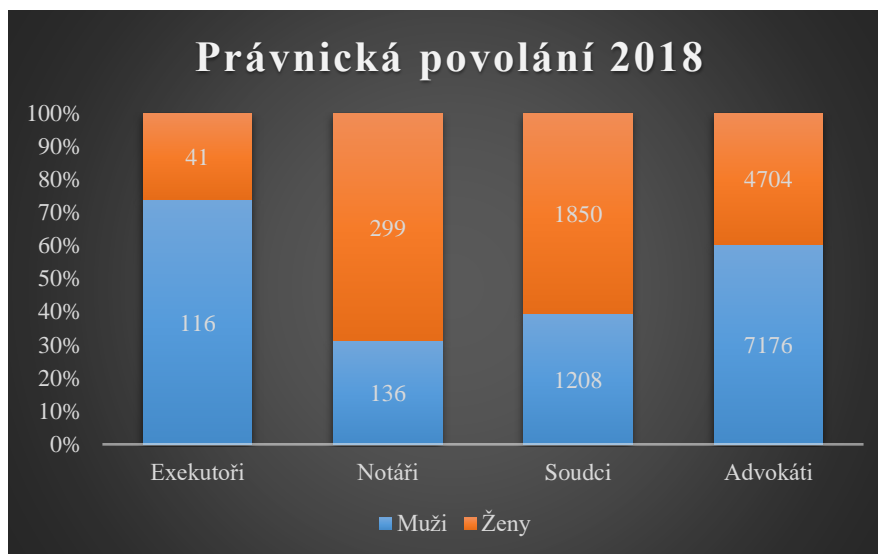
Publikováno 23. 01. 2019 [cit. 22. 06. 2019].

200 Exekutorská komora České republiky, 2019.

201 Seznam notářů. *Notářská komora České republiky* [online]. Notářská komora České republiky, © 2019 [cit. 22. 06. 2019].

202 Ministerstvo spravedlnosti, 2019.

203 Archiv matriky České advokátní komory.

Graf. 4: Grafické znázornění Tab. 4²⁰⁴

Zdroje: Exekutorská a Notářská komora ČR, Ministerstvo spravedlnosti ČR, Česká advokátní komora.

Mezi právníckými povoláními jsou ohledně zastoupení žen a mužů velké rozdíly. K roku 2018 dle výše uvedené Tab. 4 vykonávalo činnost exekutora 116 mužů a 41 žen, což odpovídá ženskému zastoupení ve výši 26,11 %.²⁰⁵ Na druhé straně činnost notáře vykonávalo jen 136 mužů a 299 žen, procentuálně vyjádřeno je to 68,74 % žen (Tab. 4).²⁰⁶ Tento stav je poměrně dlouhou dobu neměnný a jeho počátky lze nalézt již v době socialismu.²⁰⁷

Naproti tomu v advokacii, jak je uvedeno výše, je převaha mužů. Počet žen v advokacii byl 4704 a počet mužů 7176, v procentuálním vyjádření se jedná o 39,60 % žen (Tab. 4).²⁰⁸ Dominance mužů v této profesi je přetrvávající, a to již od minulého století.

²⁰⁴ Seznam notářů. *Notářská komora České republiky* [online]. Notářská komora České republiky, © 2019 [cit. 22. 06. 2019].

²⁰⁴ Exekutorská komora České republiky, 2019.

²⁰⁴ Ministerstvo spravedlnosti, 2019.

²⁰⁴ Archiv matriky České advokátní komory.

²⁰⁵ Exekutorská komora České republiky, 2019.

²⁰⁶ Seznam notářů. *Notářská komora České republiky* [online]. Notářská komora České republiky, © 2019 [cit. 22. 06. 2019].

²⁰⁷ BALÍK, 2014, op. cit., s. 112.

²⁰⁸ Archiv matriky České advokátní komory.

Tab. 5: Počty advokátek a advokátů za roky 1935²⁰⁹, 1937²¹⁰, 1944²¹¹, 1948²¹², 1970²¹³ a 1990 až 2018²¹⁴

Rok	Komora	Muži	Ženy	Celkem	Vše
1935	AK Č ²¹⁵	2550	24	2574	3400
	AK M ²¹⁶	706	8	714	
	AK OP ²¹⁷	112	0	112	
1937	AK Č	2348	32	2380	3330
	AK M	805	18	823	
	AK OP	127	0	127	
1944	AK Č ²¹⁸	1265	48	1313	1828
	AK M ²¹⁹	505	10	515	
1948	AK Č ²²⁰	1346	51	1397	1917
	AK M ²²¹	510	10	520	
1970	AK ²²²	505	79	584	584
1990	AK ²²³	722	391	1113	1113
1992	AK	2064	933	2997	2997
1994	AK	2953	1509	4462	4462
2000	AK	4015	2190	6205	6205
2010	AK	5781	3399	9180	9180
2018	AK	7176	4704	11880	11880

Zdroj: Česká advokátní komora.

²⁰⁹ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1935.

²¹⁰ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1937.

²¹¹ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1944.

²¹² Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1948.

²¹³ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1970.

²¹⁴ Archiv matriky České advokátní komory.

²¹⁵ Jedná se o Advokátní komoru v Čechách.

²¹⁶ Jedná se o Moravskou advokátní komoru v Brně.

²¹⁷ Jedná se o Slezskou advokátní komoru v Opavě.

²¹⁸ Jedná se o Advokátní komoru pro Čechy.

²¹⁹ Jedná se o Moravskou advokátní komoru.

²²⁰ Jedná se o Advokátní komoru pro Čechy.

²²¹ Jedná se o Advokátní komoru pro Moravu a Slezsko.

²²² V roce 1948 došlo ke sjednocení do té doby rozdělených advokátních komor a vznikla jediná, která v průběhu socialismu změnila svoje názvy.

²²³ V roce 1990 došlo k pojmenování advokátní komory na Českou advokátní komoru, jejíž název je dodnes.

Graf. 5: Grafické znázornění Tab. 5²²⁴

Zdroj: Česká advokátní komora.

Ženy v advokacii, jak vyplývá z výše uvedené Tab. 5, se nikdy početně nevyrovnaly mužům, natož aby jejich počet přesáhly. Totéž se týkalo i obsazování orgánů advokátních komor, kam se ženy dostaly až v roce 1945 a to konkrétně v červnu, kdy se prvních několik žen dostalo do výboru Advokátní komory v Čechách a do kárné rady jako náhradnice.²²⁵ Stále lze tedy hovořit o advokacii s přívlastkem „mužská“.

Výjimkou v právnických povoláních, je státní zastupitelství, ve kterém jsou víceméně muži i ženy zastoupeny stejně. V současné době²²⁶ působí na státních zastupitelstvech asi 53 % žen.²²⁷

Na základě údajů o zastoupení ve výše uvedených právnických profesích nelze tvrdit, že by snad ženy ovládly tyto profese a stejně tak, že by existovala jasná dominance mužů v tomto odvětví. V tomto smyslu jsou právnícké profese na území České republiky velmi různorodé. V advokacii a exekutorské činnosti jasně dominuje mužské pohlaví, ovšem naproti tomu v notářství je naprostá převaha žen. Státní zastupitelství je jakýsi střed, ovšem s převažující tendencí k obsazování většího množství těchto pozic právě ženami.

²²⁴ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů 1935-1970.

²²⁴ Archiv matriky České advokátní komory.

²²⁵ BALÍK, 2009, op. cit., s. 150.

²²⁶ Údaj k 09. 06. 2019.

²²⁷ Přehled státních zástupců. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. Ministerstvo spravedlnosti, © 2019, stav ke dni 09. 06. 2019 [cit. 22. 06. 2019].

3.1.1 Postavení žen v justici

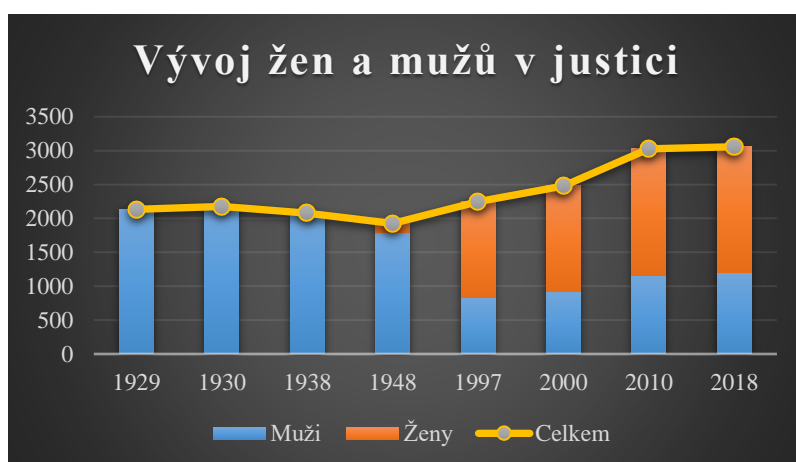
Další profese, která patří mezi ty důležité z hlediska zastoupení žen a mužů, je pozice soudce. Důvodem významnosti a důležitosti je zejména velmi specifický vývoj.

Tab. 6: Počty mužů a žen v justici za roky 1929²²⁸, 1930²²⁹, 1938²³⁰, 1948²³¹, 1997 až 2018²³²

Rok	Muži	Ženy	Celkem
1929	2133	0	2133
1930	2176	3	2179
1938	2056	21	2077
1948	1796	130	1926
1997	840	1410	2250
2000	923	1558	2481
2010	1158	1871	3029
2018	1208	1850	3058

Zdroje: Batovcův almanach za roky 1929, 1930 a 1938, Národní archiv, Ministerstvo spravedlnosti ČR.

Graf. 6: Grafické znázornění Tab. 6²³³

Zdroje: Batovcův almanach za roky 1929, 1930 a 1938, Národní archiv, Ministerstvo spravedlnosti ČR.

²²⁸ HESS, František. Soudní úřady. *Batovcův almanach*. 1929, roč. XXXVII., s. 233-254.

²²⁹ HESS, František. Soudní úřady. *Batovcův almanach*. 1930, roč. XXXVIII., s. 259-280.

²³⁰ ONDRÁČEK, 1938, op. cit., s. 181-197.

²³¹ Národní archiv, nezpracovaný Fond Ministerstva spravedlnosti.

²³² Ministerstvo spravedlnosti, 2019.

²³³ HESS, 1929, op. cit., s. 233-254.

²³³ HESS, 1930, op. cit., s. 259-280.

²³³ ONDRÁČEK, 1938, op. cit., s. 181-197.

²³³ Národní archiv, nezpracovaný Fond Ministerstva spravedlnosti.

²³³ Ministerstvo spravedlnosti, 2019.

Z výše uvedené Tab. 6 vyplývá, že ženy byly a stále jsou v justici zastoupeny přibližně 60 %.²³⁴ Tato hodnota se nijak výrazně od roku 1997 nezměnila. Naopak mezi léty 1997 až 2000 bylo zastoupení žen ještě vyšší, okolo 62 %, a to zřejmě z toho důvodu, že muži po revoluci v roce 1989 odcházeli za lepšími výdělky zejména do advokacie.²³⁵ Dalším důvodem byla pozitivní lustrace.²³⁶

Tab. 7: Vývoj žen a mužů na jednotlivých soudech za uvedené období.²³⁷

Rok	Soud	Muži	Ženy	Celkem
1997	OS ²³⁸	435	943	1378
	KS ²³⁹	251	301	552
	VS + NS ²⁴⁰	108	72	180
2000	OS	484	1007	1491
	KS	272	364	636
	VS + NS	110	78	188
2010	OS	635	1206	1841
	KS	385	575	960
	VS + NS + NSS	138	90	228
2018	OS	618	1246	1864
	KS	433	524	957
	VS + NS + NSS ²⁴¹	157	80	237

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR.

²³⁴ V tomto údaji není zahrnut Ústavní soud České republiky.

²³⁵ WAGNEROVÁ, 2002, op. cit., s. 6.

²³⁶ Ibidem, s. 6.

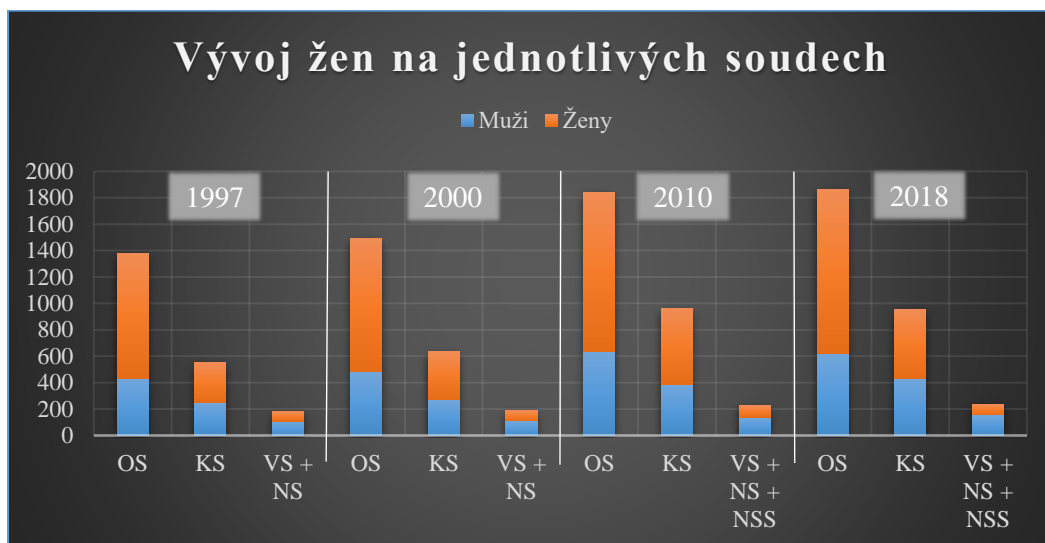
²³⁷ Ministerstvo spravedlnosti, 2019.

²³⁸ Jedná se o všechny okresní soudy v České republice.

²³⁹ Jedná se o všechny krajské soudy v České republice.

²⁴⁰ Jedná se o vrchní soudy a Nejvyšší soud.

²⁴¹ Jedná se o vrchní soudy, Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud.

Graf. 7: Grafické znázornění Tab. 7²⁴²

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR.

I přes to, že v celkovém zastoupení soudců ženy spolehlivě vedou, jak je názorně uvedeno v Graf. 7, je velký rozdíl ve složení mezi jednotlivými soudy v České republice. K roku 2018 bylo na okresních soudech 66,85 % žen, na krajských soudech jich však bylo již o poznání méně a to 54,75 % a na vrchních soudech, Nejvyšším soudě a Nejvyšším správním soudě byly ženy zastoupeny jen 33,76 %.²⁴³ Mimo uvedenou Tab. 7 je Ústavní soud, který je obsazen k roku 2019²⁴⁴ dvěma ženami jako soudkyněmi ze 14 soudců²⁴⁵, což odpovídá 14,29 % žen.²⁴⁶

V porovnání s údaji evropských zemí, které poskytuje Evropská komise pro efektivitu justice, (dále jen „CEPEJ“), má Česká republika zvýšený počet žen na okresních soudech a naopak na soudech vyššího stupně ženy scházejí. K roku 2016 byl průměrný počet žen na okresních soudech v rámci zemí v Evropě 60 %, na

²⁴² Ministerstvo spravedlnosti, 2019.

²⁴³ Ibidem.

²⁴⁴ Údaj k 09. 06. 2019.

²⁴⁵ Celkový počet soudců na Ústavním soudě má být 15. V současné době je jedno místo neobsazeno.

²⁴⁶ Současní funkcionáři a soudci. *Ústavní soud České republiky* [online]. Ústavní soud, © 2015 [cit. 22. 06. 2019].

krajských soudech 56 % žen a na soudech vyššího stupně 42 %.²⁴⁷ Podobné počty žen jako Česká republika měla i sousední země Rakousko, ovšem s menším výkyvem v rámci okresních soudů. Na okresních soudech v Rakousku bylo zastoupeno 52 % žen, na krajských soudech 44 % žen a na soudech vyššího stupně 30 % žen.²⁴⁸ Naproti tomu v dalším sousedním státu České republiky, Slovensku, byl počet žen na okresních soudech 63 %, na krajských soudech 61 % a na soudech vyššího stupně 59 %.²⁴⁹ Ze statistik CEPEJ vyplývá, že státy, které směřují od České republiky na východ, mají větší zastoupení justice ženami, naproti tomu země, které směřují na západ, mají justici mnohem méně zastoupenou ženami, ovšem současně není obvykle tak velký rozdíl mezi zastoupením na okresních soudech a soudech vyššího stupně.²⁵⁰

V České republice existuje rozdíl mezi zastoupením žen na jednotlivých soudech, ovšem stejně tak je rozdíl i pokud jde o vedoucí pozice v rámci justice.

Tab. 8: Ženy a muži na pozicích předsedů a místopředsedů za uvedené období²⁵¹

Předsedové/místopředsedové	2018		
	Muži	Ženy	Celkem
Předsedové okresních soudů	43	39	82
Místopředsedové okresních soudů	56	63	119
Předsedové krajských soudů	7	1	8
Místopředsedové krajských soudů	29	12	41
Předsedové vrchních soudů	2	0	2
Místopředsedové vrchních soudů	4	3	7
Předsedové NS a NSS	2	0	2
Místopředsedové NS a NSS	0	2	2

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR.

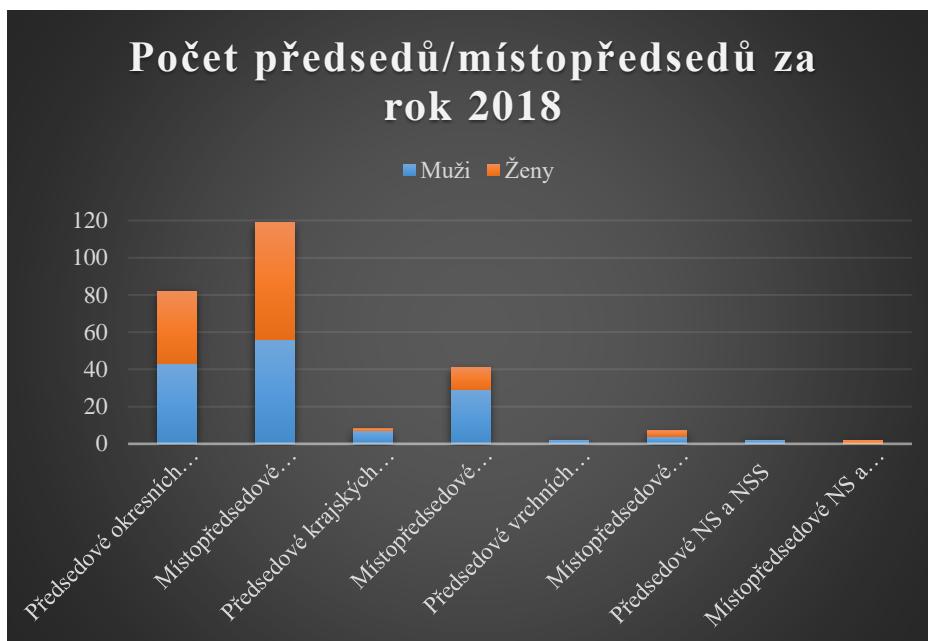
²⁴⁷ Distribution of Professional judges by gender. *European commission for the evaluation of justice* [online]. European commission for the evaluation of justice, 2016, revised Apr. 3, 2019 [cit. 22. 06. 2019].

²⁴⁸ Ibidem.

²⁴⁹ Ibidem.

²⁵⁰ Ibidem.

²⁵¹ Ministerstvo spravedlnosti, 2019.

Graf. 8: Grafické znázornění Tab. 8²⁵²

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR.

I přes to, že k roku 2018 bylo na okresních soudech 66,85 % žen²⁵³, počet předsedkyň a místopředsedkyň jednotlivých soudů tomu neodpovídal. Pozice předsedů byly obsazeny ve větší míře muži, nicméně pokud jde o pozici místopředsedy, zastoupení žen doznalo změny. Ženy byly jako předsedkyně okresních soudů zastoupeny ve 47,56 %²⁵³, ovšem jako místopředsedkyně na těchto soudech muže početně překonaly, neboť jejich zastoupení bylo 52,94 %.²⁵³ Pokud jde o pozice předsedů krajských soudů, zde nastal velký propad vůči ženám, neboť tato místa byla obsazena ženami jen 12,50 %.²⁵³ Ani pozice místopředsedů krajských soudů nebyly ženami obsazeny v daleko větší míře, procentuálně se jednalo o 29,27 % žen.²⁵³ Co se týče pozice předsedů vrchních soudů, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, zastoupení žen bylo nulové. Pozice místopředsedů vrchních soudů byla ženami zastoupena v 42,86 %.²⁵³ Naopak pozice místopředsedů Nejvyššího a Nejvyššího správního soudu byla zastoupena ženami plně, tj. muži tuto pozici nezastávali, což je jediná výjimka mezi vedoucími pozicemi v justici (Tab. 8).²⁵³

²⁵² Ministerstvo spravedlnosti, 2019.

²⁵³ Ibidem.

3.2 Feminizace českého soudnictví

Jak vyplývá z výše uvedené statistiky, v českém soudnictví existuje nerovný stav mezi zastoupením žen a mužů. Dle základního údaje ohledně počtu soudců a soudkyň na všech soudech převažují v justici ženy. V tomto smyslu lze hovořit o tzv. feminizaci soudnictví.

Feminizace soudnictví, tj. zvýšený počet žen v justici, má kořeny na území České republiky již v minulém století, a to konkrétně za doby socialismu. Jak již bylo uvedeno v předcházející kapitole, v této socialistické éře byla prestiž právnických profesí velmi nízká.²⁵⁴ Tato skutečnost platila také pro oblast justice. Soudci byli považováni za osoby, které mají pouze mechanicky podřazovat dané konkrétní situace pod normu právního předpisu a nikoliv samostatně myslet nad právním problémem.²⁵⁵ V podstatě se měli přeměnit na pouhé státní úředníky v rámci byrokratického aparátu. I přes tento fakt ženy vstupovaly do justice v poměrně hojném počtu. Důvodem zřejmě mohlo být to, že muži o tuto profesi nestáli a raději se uchýlovali do advokacie, neboť současně s malou prestiží bylo toto povolání také špatně finančně ohodnocené.²⁵⁶ Z toho vyplývá, že v justici nebyla tak vysoká konkurence a ženám tak vůbec nic nebránilo do této profese vstupovat. Dalším možným důvodem pro feminizaci v tomto období byl také předmět rozhodování, kdy mezi ty nejčastější patřilo rodinné právo, tj. řešení veškerých rodinných sporů, které taktéž nebyly pro muže obzvlášť zajímavé.²⁵⁷ Na základě těchto poznatků a vývoje feminizace, která nabývala na intenzitě, vyplynulo, že tím, jak klesala atraktivita a prestiž povolání soudce, zvyšovala se feminizace. V tomto smyslu šlo zřejmě o „*důsledek fenoménu, kdy jsou ženy v každém systému maskulinními společenskými mechanismy vytlačovány na místa méně prestižní a méně finančně ohodnocené*“.²⁵⁸

---

²⁵⁴ BOBEK, MOLEK, ŠIMÍČEK, 2009, op. cit., s. 845.

²⁵⁵ Ibidem, s. 842.

²⁵⁶ Ibidem, s. 846.

²⁵⁷ Ibidem, s. 847.

²⁵⁸ Ibidem, s. 846.

Dnešní feminizace soudnictví nastoupila již v 90. letech minulého století. Důvodem této současné feminizace je zřejmě částečně odkaz socialistické éry, která i z důvodu své délky výrazně ovlivnila všechny právnické profese. Dalším důvodem pro feminizaci může být odchod velkého počtu mužů z justice za lépe finančně ohodnocenou práci, zejména do advokacie, neboť i po revoluci nebyly nadále výdělky v justici příliš vysoké. Pro ženy, které vstupovaly do justice, což může být také důvodem feminizace, bylo a je toto povolání výhodné, a to z hlediska možného skloubení kariéry a rodiny, neboť pozice soudce umožňuje rozvrhnout si čas dle svých potřeb, a to proto, že soudce je vlastně samostatnou jednotkou, která má na starosti své případy, které si řídí podle sebe.²⁵⁹ Jestliže tedy soudkyně dokáže efektivně nakládat s časem, není třeba, aby v práci setrvala přespříliš dlouhou dobu. Dále také pozice soudce dává ženám jistotu, stabilitu, neboť není úplně snadné soudce odvolat, což v běžném soukromém sektoru není.²⁶⁰ S přibývajícimi léty pozice soudce získala opět na prestiži a v současné době jde o významné povolání, také finanční ohodnocení bylo postupně zvyšováno a dnes je na poměrně vysoké úrovni, což jen zvyšuje atraktivitu pro ženy, neboť jim to dává ještě větší jistotu a zároveň i jistou reputaci. Kromě uvedených důvodů může také, dle článku Elišky Wágnerové, feminizaci soudnictví teoreticky přispívat skutečnost, že byla pro vstup do justice zavedena podmínka složení psychologického testu, který ovšem procentuálně nejčastěji skládají osoby okolo 25 let věku, kdy mohou být ženy dle nejrůznějších výzkumů stále mentálně vyzrálejší než muži, a tudíž je pro ně snazší test skládat.²⁶¹

Na druhou stranu, mimo obecné porovnání počtu všech soudců a soudkyň, jinou záležitostí je otázka, jaké zastoupení žen je na jednotlivých soudech, a to zejména pokud jde o počet žen v rámci různých stupňů soudní soustavy, a to včetně vedoucích pozic. Jak vyplývá z již uvedených údajů, na nejnižší úrovni, tj. na prvostupňových soudech, je převaha žen, nicméně již na druhostupňových soudech je o poznání méně žen a s přibývajícimi soudními stupni tento počet dále klesá. V podstatě je možné říci,

---

²⁵⁹ UHLÍK, SPÁČ, 2017, op. cit., s. 65.

²⁶⁰ Ibidem, s. 65.

²⁶¹ WAGNEROVÁ, 2002, op. cit., s. 7.

že čím více se stoupá v kariérním žebříčku, tím menší počet žen na něm je a poté na samém vrcholu již ženy schází. Nicméně tento vrchol justice je velmi významný, neboť právě tam může dojít k rozhodnutí, jakým způsobem bude právo směřovat, což do jisté míry může ovlivnit i ženy, které ovšem na těchto pozicích chybí a tudíž se nemohou na rozhodování podílet také.²⁶²

Existují různé důvody, které mohou vysvětlovat situaci menšího zastoupení žen na soudech vyššího stupně, a to od menší schopnosti žen prosadit se, a to zejména z důvodu nedůvěry ve své schopnosti a očekávání, že ony jmenovány nebudou, až po jistou neochotu, která souvisí i se stereotypním uvažováním žen, kdy jejich názory častokrát míří tím směrem, že je zejména důležité starat se o rodinu, tj. péče o děti a manžela, který obvykle ženu dostatečně nepodporuje v její kariéře.²⁶³ Tímto způsobem ovšem ženy samy sebe brzdí, v rozvoji své kariéry a muži tak získávají náskok, a to i přes to, že ženy by byly na danou pozici stejně kvalifikované jako muži.

Dále jsou také různé teorie, proč ženy nestoupají po kariérním žebříčku, a naopak muži poměrně velkou rychlostí ano. Jednou z těchto teorií je tzv. skleněný strop. Tuto teorii lze definovat jako neviditelné bariéry, překážky, které ženám brání v kariérním postupu.²⁶⁴ „Tyto bariéry bývají jednak založené na osobních předpojatostech žen i mužů (např. názory, že ženy nepatří na vedoucí pozice, neboť je nezvládají z důvodu svého emocionálního založení), ale také i na organizačních procesech, do kterých se promítají genderové stereotypy.“²⁶⁵ V podstatě se jedná o stav, kdy ženy mohou stoupat v kariérním žebříčku, ale jen do určité míry, následně dojde k zastavení, k tzv. stropu, přes který se ženy nemohou dostat.²⁶⁶ Mezi další teorie, které úzce souvisí se skleněným stropem, patří tzv. skleněný výtah. Tato teorie popisuje situaci, kdy jsou muži rychleji povyšováni, přestože jejich věk, vzdělání, praxe ani schopnosti nebo

---

²⁶² ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. Justici řídí muži, moc je pánský klub, vládne nám mužské právo, říká ústavní soudkyně. *Aktuálně.cz* [online]. Publikováno 19. 02. 2019 [cit. 22. 06. 2019].

²⁶³ *Ibidem*.

²⁶⁴ KŘÍŽKOVÁ, Alena. *Životní strategie žen a mužů v řízení (a) podnikání*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 64.

²⁶⁵ SMETÁČKOVÁ, VLKOVÁ, 2005, op. cit., s. 36.

²⁶⁶ KŘÍŽKOVÁ, 2007, op. cit., s. 64.

dovednosti tomu neodpovídají.²⁶⁷ Ovšem i tito muži mohou trpět nejrůznějšími stereotypy, a to zejména pokud jsou povyšováni v oblasti, která je typická spíše pro ženy.²⁶⁸

Z výše uvedených dat plyne, že jednak probíhá v české společnosti feminizace justice, ovšem zároveň, po hlubší analýze, se projevuje také dominance mužů na vrcholných pozicích. V tomto smyslu lze justici, s určitou dávkou nadsázky, rozdělit na dvě části, na femininní (ženskou) a na maskulinní (mužskou), kdy zastoupení v každé části justice výrazně převyšuje buď muž nebo žena, což vyjadřuje jistou nerovnoměrnost v zastoupení.

3.3 Genderová diverzita v českém soudnictví

Zastoupení v justici může mít nejrůznější podobu. Jednou z těchto podob je tzv. genderová diverzita. Pojem diverzita pochází z anglického slova „*diversity*“, které znamená v českém jazyce pestrost, různorodost či rozmanitost, ovšem může to znamenat i stav rozmanitosti.²⁶⁹ V kontextu soudnictví jde o pojem, který vyjadřuje myšlenku rozmanitosti na základě genderu, tj. rovného, spravedlivého zastoupení žen a mužů v justici. Existují názory, že je možné genderovou diverzitu dále dělit na inkluzivní a transformativní. Inkluzivní diverzita usiluje o zvýšení počtu osob z nedostatečně zastoupené skupiny lidí, tj. o zajištění, aby byla přítomna na soudech rozmanitost.²⁷⁰ Transformativní diverzita naopak usiluje o to, aby různé vlastnosti a zkušenosti, které přináší právě ona rozmanitost osob, byly řádně využity.²⁷¹

Dosažení genderové diversity může probíhat různými způsoby. Nejčastěji je to formou tzv. afirmativních akcí, pozitivních opatření, které zahrnují velkou řadu

---

²⁶⁷ SMETÁČKOVÁ, VLKOVÁ, 2005, op. cit., s. 36.

²⁶⁸ Ibidem, s. 36.

²⁶⁹ FRONEK, Josef. *Velký anglicko-český slovník*. Praha: Leda, 2006, s. 474.

²⁷⁰ RACKLEY, Erika. Introduction Rethinking Judicial Diversity. *Gender and judging* [online]. 2013, p. 502 [cit. 22. 06. 2019].

²⁷¹ Ibidem, s. 512.

proaktivních strategií, pomocí kterých dojde k podpoře rozmanitosti.²⁷² Tyto akce se dále dělí na tzv. slabé formy, tj. měkká opatření a tzv. silné formy, tj. tvrdá opatření.²⁷³ Mezi uvedené slabé formy patří zejména podpora, povzbuzování osob z nedostatečně zastoupených skupin (žen a menšin), aby se ucházely o pozici soudce a dále také zajištění, aby tyto osoby byly zařazeny mezi kandidáty.²⁷⁴ Konkrétně jde např. o vytvoření popisů pracovních míst, ze kterých by bylo zřejmé, jaká je přesná náplň práce, dále zvýšení atraktivity pomocí rozličných reklam na tato pracovní místa a také zavedení pohovorů, kterých by se zúčastnili všichni kandidáti.²⁷⁵ Tyto pohovory by pak probíhaly s komisí, která by se stanovila tak, aby byla genderově neutrální, čímž by se zajistilo i vydávání neutrálních posudků a následně by to tak přispělo k větší transparentnosti celého řízení.²⁷⁶ Mezi silné formy opatření patří zejména kvóty, preference a intervence, které byly upraveny na legislativní úrovni státem, případně soukromými osobami.²⁷⁷

Pokud jde o kvóty, ty jsou všeobecně považovány za jeden z nejúčinnějších prostředků, který napomáhá zvýšit zastoupení žen ve společnosti.²⁷⁸ Nicméně současně s sebou tato opatření nesou i případný problém, který by po jejich přijetí mohl vyvstat, a to v souvislosti se zásadou rovného zacházení²⁷⁹, kdy by mohlo docházet k přílišnému zvýhodňování určitých osob na základě pohlaví na úkor jejich schopností a dovedností požadovaných pro daný obor. Příklad úpravy zastoupení žen v justici, který může vzdáleně připomínat kvóty, a který je České republice v tomto smyslu nejbližší, neboť vnitrostátní úprava neexistuje, je v rámci výběru soudců na ESLP. Otázka rovnoměrného zastoupení žen a mužů na ESLP byla řešena po dlouhou dobu, a to od

---

²⁷² HENNETTE VACHEZ, Stéphanie. More women – but which women? The rule and the politics of gender balance at the european court of human rights. *European Journal of International Law* [online]. 2015, volume 26, Issue 1, p. 201 [cit. 22. 06. 2019].

²⁷³ Ibidem, s. 201.

²⁷⁴ MALLESON, Kate. Diversity in the Judiciary: The Case for Positive Action. *Journal of Law and Society* [online]. 2009, vol. 36, no. 3, p. 387 [cit. 22. 06. 2019].

²⁷⁵ Ibidem, s. 379.

²⁷⁶ SCHULTZ, Ulrike, and Gisela SHAW. Introduction: Gender and Judging: Overview and Synthesis. *Gender and judging* [online]. 2013, p. 22 [cit. 22. 06. 2019].

²⁷⁷ HENNETTE VACHEZ, 2015, op. cit., s. 201.

²⁷⁸ MALLESON, 2009, op. cit., s. 393.

²⁷⁹ Ibidem, s. 395.

90. let minulého století, nicméně až na počátku 20. století došlo k sestavení kritérií, která měla zajistit, aby státy předkládaly seznamy, které by zahrnovaly takové kandidáty na pozice soudců, kteří nebyli na ESLP dostatečně zastoupeni.²⁸⁰ Tato kritéria byla uvedena v Rezoluci č. 1366, kterou v roce 2004 vydalo Parlamentní shromáždění Rady Evropy, (dále jen „PACE“), což je poradní orgán Rady Evropy, jak již vyplývá z názvu.²⁸¹ Konkrétně bylo v této Rezoluci č. 1366 stanoveno, že „*PACE již nebude brát v úvahu seznamy kandidátů, které nezahrnují alespoň jednoho kandidáta z každého pohlaví*“.²⁸² Toto nové pravidlo vyvolalo velký odpor, což zřejmě nebylo úplným překvapením. Postupně začaly vznikat spory s jednotlivými státy. Jako první byl spor se Slovenskem, které předložilo seznam kandidátů pouze mužského pohlaví, a to s odkazem na to, že na ESLP již byla soudkyně ze Slovenska, s čímž ovšem PACE nesouhlasilo a Slovensko tak následně poskytlo PACE nový seznam, ve kterém již byla zastoupena jedna žena.²⁸³ Další spor se týkal Malty, která také předložila seznam kandidátů obsahující jen muže, ovšem bez odůvodnění, což PACE taktéž zamítlo.²⁸⁴ Tím se ovšem rozhořel konflikt, který trval dlouhá léta a připojilo se k němu mnoho dalších států. Další spor, který zřejmě ovlivnil vývoj výše uvedené Rezoluce č. 1366, se týkal Lotyšska. Tento stát naopak předložil seznam kandidátů, ve kterém byly pouze ženy, a to s odůvodněním, že se nepřihlásil žádný mužský kandidát, a tudíž jde o výjimečné a objektivní okolnosti.²⁸⁵

Po uvedeném sporu s Lotyšskem, jen rok po přijetí Rezoluce č. 1366, došlo ke změně a to Rezolucí č. 1426, podle které mohly být seznamy, kde byly uvedeni kandidáti pouze jednoho pohlaví, přijaty jen tehdy, jestliže by ono pohlaví bylo na ESLP zastoupeno nedostatečně.²⁸⁶ Nedostatečnost byla v tomto smyslu stanovena na méně než 40 % zastoupení. Vzhledem k tomu, že ženy v tu dobu nebyly zastoupeny

²⁸⁰ KOSAŘ, David. *Selecting Strasbourg Judges A Critique*. In: BOBEK, Michal. *Selecting Europe's judges*. 1 ed. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 130.

²⁸¹ TULKENS, Françoise. *More Women – But Which Women? A Reply to Stéphanie Hennette-Vauchez*. *European Journal of International Law* [online]. 2015, volume 26, Issue 1, p. 225 [cit. 22. 06. 2019].

²⁸² HENNETTE VACHEZ, 2015, op. cit., s. 203.

²⁸³ *Ibidem*, s. 204.

²⁸⁴ *Ibidem*, s. 204.

²⁸⁵ *Ibidem*, s. 204.

²⁸⁶ KOSAŘ, 2015, op. cit., s. 130.

ani 40 % nebylo možné dle uvedeného pravidla, přijmout seznam pouze s mužskými kandidáty.²⁸⁷

I toto nové pravidlo přineslo řadu sporů a ozývalo se mnoho hlasů proti. Státy zejména poukazovaly na to, že nemají možnost předložit seznam, který by byl v souladu s uvedeným pravidlem, a to jednak proto, že je v dané zemi obecně nedostatek žen anebo případně z důvodu toho, že počet žen v daném státě je sice hojný, ale není žádná, která by byla stejně kvalifikovaná jako muž.²⁸⁸ Vzhledem k těmto názorům sepsal Výbor pro právní záležitosti a lidská práva v roce 2007 návrh rezoluce, kterou by došlo ke změně odstavce 3.ii Rezoluce č. 1366, ve znění Rezoluce č. 1426, čímž by se zohlednily i výjimky z tohoto pravidla, což ovšem PACE zamítlo.²⁸⁹ Následně v rámci sporu s Maltou bylo znění tohoto pravidla předloženo ESLP k posouzení.²⁹⁰ V roce 2008 vydalo ESLP ohledně této věci poradní stanovisko, ve kterém bylo konstatováno, že uvedené pravidlo není v souladu s Evropskou úmluvou o lidských právech, neboť nejsou uvedeny žádné výjimky z onoho pravidla, a to i přes to, že je tento cíl obecně legitimní, protože sleduje různorodější zastoupení osob na ESLP.²⁹¹ V případě, že tedy stát přijal při výběru kandidátů veškerá nezbytná a vhodná opatření, aby byl v seznamu obsažen kandidát z nedostatečně zastoupeného pohlaví, a přes to se nikdo takový nenašel, není možné, aby PACE daný seznam zamítlo pouze z toho důvodu, že na něm žádný takový kandidát není uveden.

Vzhledem k tomuto stanovisku ESLP přijalo PACE v roce 2008 Rezoluci č. 1627, která stanovila výjimku z uvedeného pravidla, ovšem jen za výjimečných okolností, kdy stát přijme veškerá opatření, aby zajistil kandidáta z nedostatečně zastoupeného pohlaví, ale bez úspěchu.²⁹² Z uvedeného tedy vyplývá, že státu postačí prokázat výjimečnost situace, tj. že učinil vše nezbytné proto to, aby se kandidát na seznamu objevil, a už není

---

²⁸⁷ KOSAŘ, 2015, op. cit., s. 130.

²⁸⁸ TULKENS, 2015, op. cit., s. 225-226.

²⁸⁹ KOSAŘ, 2015, op. cit., s. 130.

²⁹⁰ MALLESON, 2009, op. cit., s. 395.

²⁹¹ Ibidem, s. 395.

²⁹² KOSAŘ, 2015, op. cit., s. 130.

nutné, aby byl alespoň jeden kandidát jiného pohlaví než ti zbývající, a to ani za situace, že jde o kandidáta, který není zastoupen na ESLP méně než 40 %.

Pro zvýšení zastoupení žen v dané profesi jsou kvóty, preference a další různá pravidla zřejmě účinným prostředkem, nicméně, jak se ukázalo i na příkladu s pravidly v rámci soudců na ESLP, jejich pouhé stanovení nestačí, a to zejména z důvodu tvrdého odporu vůči nim, je vhodné spíše hledat a řešit příčiny, proč jsou vůbec nutné.

Jak již bylo uvedeno, cesta k dosažení genderové diverzity může být různorodá a ne vždy snadná, nicméně sotva je jí dosaženo, nastává diskurz nad tím, jaké má kladné a záporné stránky. Je tedy vzápětí zpochybňována.

Mezi ty kladné stránky může patřit skutečnost, že spravedlivé zastoupení žen a mužů přináší justici legitimitu, větší důvěru veřejnosti a respekt, což se dotýká samotné podstaty demokracie.²⁹³ V případě, že by justice byla plná žen nebo naopak plná mužů, automaticky by docházelo ke zpochybňování nejen samotných rozhodnutí daných soudců, ale i k tomu, zda praktické dodržování zásady rovného zacházení, které má být uskutečňováno bez ohledu na pohlaví, nedostává trhlínu.

Skrze genderovou diverzitu by se také mělo docílit toho, že bude justice reflektovat strukturu společnosti, tj. skutečnost, že v současné době je na území České republiky zastoupena populace rovnocenně na 50 % žen a 50 % mužů, čímž by mělo dojít k tomu, že budou strany sporu zastupovány a jejich spor bude vyřízen bez ohledu na jejich pohlaví, ale jen a pouze na právním základě, což by mělo mít za následek vydávání spravedlivějších rozhodnutí.²⁹⁴

Rovněž se genderová diverzita používá jako jistá protiváha skutečnosti, že po mnoho let, i vzhledem k počtu žen v soudnictví, byla justice považována za čistě mužskou, dokonce až za tzv. „mužský podnik“, což může napomáhat pokusům o změnu

---

²⁹³ SCHULTZ and SHAW, 2013, op. cit., s. 23.

²⁹⁴ Ibidem, s. 23.

negativního pohledu na ženy jakožto soudkyně, které ze strany společnosti nadále přetrvávají.²⁹⁵

Zřejmě nejdůležitější kladnou stránkou genderové diverzity v českém soudnictví je myšlenka, že ženy přinášejí do justice rozdílnou perspektivu, která je založena na jejich odlišných životních zkušenostech, postojích a hodnotách, což přináší právě onu rozmanitost, bohatství do soudního systému a samotné rozhodování je pak do jisté míry obohaceno.²⁹⁶ Příkladem může být rozhodování v senátech, kdy ženy mohou uplatnit svůj jiný pohled na věc v rámci debaty, která předchází vydání rozhodnutí v dané věci.

Na druhou stranu, nelze pominout, že zavedení genderové diverzity nepřináší jen pozitivní stránky, nýbrž i ty negativní. Jednu z těchto negativních stránek lze spatřovat potenciálně ve způsobu jmenování nových soudců. V případě, že by bylo nastoleno spravedlivé zastoupení žen a mužů v soudnictví, v kontextu České republiky by muselo být přijato více mužů na prvostupňové soudy a naopak na soudy vyššího stupně by bylo nutné přijmout větší počet žen. Vzhledem k rozsáhlosti takové povinnosti by hrozilo riziko, že orgán, který soudce na jejich pozice dosazuje, by byl nucen jmenovat nedostatečně kvalifikované jedince jen proto, aby bylo dané pravidlo splněno, což je podpořeno i tím, že v České republice není formálně upraven postup při výběru soudců, tudíž dosazení nekvalifikovaného soudce by mohlo být poměrně snadné. Této skutečnosti by taktéž mohly využívat i různé skupiny osob s cílem ovlivnit výběr soudců a tím teoreticky i jejich nezávislost.

Další negativní stránkou genderové diverzity je samotný pohled na ženy – soudkyně a jejich rozhodování. Ve společnosti přetrvávají názory, že ženy z důvodu své emocionality nejsou schopny objektivity v případě rozhodování a následně vydávání samotného rozhodnutí.²⁹⁷ Je zřejmé, že ženy mají mnoho kvalit, jako je např. empatie, milosrdenství, shovívavost a tolerance²⁹⁸, které ovšem není vždy vhodné kombinovat s profesí soudce, a tudíž v některých případech by mohla být objektivita soudkyň

---

²⁹⁵ SCHULTZ and SHAW, 2013, op. cit., s. 23.

²⁹⁶ Ibidem, s. 23.

²⁹⁷ Ibidem, s. 25.

²⁹⁸ Ibidem, s. 25.

zpochybněna. Příklady podléhání této emocionalitě lze nalézt na úseku trestního práva, ve kterém mají ženy tendenci vynášet či případně pouze podporovat rozhodnutí, která obsahují přísnější tresty, a to v případech, kdy se jedná o násilí na ženách, a to zejména sexuální násilí.²⁹⁹ Jestliže soudkyně vydala rozsudek, v němž byl stanoven mírnější trest, obvykle se tak nejednalo proto, že by snad byla vůči obžalovaným shovívavější z důvodu svého sklonu k milosrdenství, ale protože si byla vědoma existujících předsudků, na základě kterých by mohla být obviněna z přílišné sympatie k obětem.³⁰⁰ Mezi další odvětví práva, která jsou často zmiňována v souvislosti s nedostatečnou objektivitou žen, patří rodinné právo. Vzhledem k tomu, že ženy mají vlastnosti, jako je empatie a soucit, je zřejmé, že při rozhodování v oblastech opatrovnických či případně rozvodů mohou být těmito svými vlastnostmi ovlivněny, neboť samotný předmět těchto řízení vyžaduje jistou míru empatie, např. při vyslýchání dětí, týrané matky v rámci rozvodu aj. Tímto způsobem ovšem může být zpochybněna objektivita celého soudního řízení.

Mimo uvedené příčiny je možné, aby byl problém objektivity nastolen i tím, že se ženy častokrát snaží vyrovnat se mužům a jejich rozhodnutím. Na základě toho mohou činit rozhodnutí, které není v souladu s jejich přesvědčením, což může ovlivnit objektivitu daného rozhodnutí, neboť jeho vydání předcházela snaha zavděčit se mužům.³⁰¹

Kromě již uvedených negativních stránek může být potenciálně problém s genderovou diverzitou, pokud jde o rychlost řízení. Jak již bylo uvedeno, ženy si vybírají povolání soudkyně obvykle proto, že jim tato profese poskytuje jistotu a stabilitu. Navzdory tomu, že v tomto povolání existuje poměrně velká časová flexibilita a kombinace rodiny a práce je mnohem více přijatelnější než v jiných profesích, nastává v mnoha případech problém s přílišnou délkou řízení, a to z důvodu,

---

²⁹⁹ SCHULTZ and SHAW, 2013, op. cit., s. 36.

³⁰⁰ Ibidem, s. 36.

³⁰¹ Ibidem, s. 36.

že ženy bývají při vydávání svých rozhodnutí pečlivější³⁰² a taktéž častokrát píší delší rozhodnutí.

V českém soudnictví v současné době probíhá tzv. feminizace, tj. zvyšující se zastoupení žen, které početně převyšuje muže. Tato feminizace probíhá již na soudech prvního stupně, kde je nejvýraznější, ovšem s postupem na soudy vyššího stupně se tento proces mění a naopak žen ubývá, a to platí až do samotného vrcholu justice, který je již víceméně mužský. Lze nalézt mnoho důvodů, proč ženy vstupují do justice v tak hojném počtu. Od určité stability, kterou toto povolání poskytuje, až po finanční stránku či časovou flexibilitu. Stejně tak existují důvody, proč se ženy nevyskytují v těch nejvyšších patrech justice. Na jednu stranu budou zřejmě důvodem stále přetrvávající genderové stereotypy, na druhou stranu v určitých případech ani samy ženy nechtějí postupovat po kariérním žebříčku nahoru. Právě proto, že je na území České republiky v rámci jednotlivých stupňů soudů justice tak odlišná, je vhodné se zabývat konceptem genderové diverzity, který vyjadřuje rovnovážné zastoupení obou pohlaví v soudnictví. Jak již bylo uvedeno, tohoto stavu lze dosáhnout různými praktikami, o jejichž účinnosti lze diskutovat. Příkladem by mohlo být pravidlo stanovené PACE, které se postupem času měnilo, až na konec dospělo k tomu, že z něj byla stanovena poměrně zásadní výjimka, která celý koncept genderové diverzity jistým způsobem odsunuje do pozadí. Nicméně rozhodně nelze tvrdit, že by genderová diverzita přinášela pouhé klady, naopak existují i negativní stránky, které jsou nutné vzít v úvahu při stanovování potenciálního pravidla o zastoupení osob v justici.

---

³⁰² SCHULTZ and SHAW, 2013, op. cit., s. 33.

Závěr

Primárním cílem této diplomové práce byla analýza otázky feminizace českého soudnictví, a to z několika různých hledisek, jednak zda v současné době skutečně v České republice takový stav existuje, a dále počátky zastoupení žen v soudnictví a jiných právnických profesích. Dalším cílem bylo nastínění případné alternativy v zastoupení žen a mužů v justici.

Pro hlubší pochopení byl nejprve osvětlen termín gender a jeho odlišení od pojmu pohlaví. Představy o tom, co je to pohlaví, a to nikoliv z hlediska biologického, neboť to je zřejmé a v podstatě neměnné, a jaké jsou rozdíly mezi mužem a ženou, jsou v této věci velmi zásadní, protože právě tyto představy v sobě obsahují určitá nepsaná pravidla, jaká by žena měla být, jak by se měla chovat, či jakou práci by měla vykonávat. Tyto představy tak mohou ovlivňovat možnosti žen ohledně výkonu určitého povolání a současně i celkové zastoupení.

Z provedených zjištění lze vyvodit závěr, že cesta žen k výkonu právnických povolání, současně tedy i k profesi soudkyně, nebyla snadná. Počátky vzdělanosti žen spadají do 19. století, kdy se ovšem ženy nevzdělávaly stejným způsobem jako dnes, zájem byl naopak především o to, aby se ženy naučily pečovat o domácnost, rodinu a také případně číst a psát, neboť tento stav byl ideální dle stereotypů tehdejší doby. Až ke konci 19. století došlo k tomu, že se ženy začaly vzdělávat na gymnáziích a univerzitách, ovšem právníká fakulta otevřela své brány až roku 1918, což je poměrně velký rozdíl oproti např. filozofické fakultě, kterou mohly ženy studovat již od roku 1897. Jako první profese, kterou v roce 1928 mohly ženy samostatně vykonávat, byla advokacie, následovaná justicí a notářstvím, kdy ovšem z nejrůznějších předsudků a zřejmě i obav mužů z konkurence bylo zastoupení žen v těchto profesích nízké.

Změna nastala až s příchodem socialismu, kdy byly ženy v určitých profesích početně zastoupeny více než muži. Po provedené analýze je možné konstatovat, že počátky feminizace českého soudnictví lze nalézt právě v období komunistické éry, a to jednak z důvodu, že prestiž pozice soudce byla velmi nízká, tudíž muži v této

profesi nezůstávali, a spíše odcházeli do jiných profesí, zejména advokacie, s čímž souvisí i skutečnost, že práce v justici byla velmi špatně finančně ohodnocena. Mezi další důvod patřil i fakt, že v tuto dobu se soudy zabývaly především rodinnými spory, což nebylo pro muže příliš atraktivní. Ženy tak přicházely do justice poměrně snadno, neboť jim muži uvolnili svá místa.

Dalším a velmi zásadním aspektem, který byl v diplomové práci nastíněn, je současný stav žen v justici a taktéž porovnání soudnictví s ostatními právníckými profesemi. Po zhodnocení všech skutečností je možné dospět k několika závěrům.

Neexistuje zákonná překážka pro to, aby ženy nemohly vykonávat jakoukoliv profesi, o kterou by měly zájem. Ze základních právních předpisů, ze kterých tato práce čerpá, tj. Ústavy ČR, Listiny a dále speciálních předpisů, které se týkají jednotlivých právníckých profesí, nevyplývá žádné omezení na základě pohlaví. Tuto skutečnost potvrzuje i fakt, že se ženy hlásí na právnícké fakulty v hojném počtu.

Dále samotné právnícké profese lze rozdělit na ty, které jsou obsazeny ženami ve větším počtu než muži a na ty, které jsou obsazeny v opačném poměru. Mezi povolání, která jsou početně více obsazena muži, patří advokáti a exekutoři. Pokud jde o profese, které jsou ve vyšším počtu zastoupeny ženami, jedná se o soudnictví a notářství. Zlatým středem mezi těmito profesemi je státní zastupitelství, ve kterém jsou obě pohlaví zastoupena přibližně ve stejném počtu.

Co se týče justice, tak na základě provedené analýzy lze usoudit, že na území České republiky skutečně probíhá feminizace, ovšem tento fakt nelze tvrdit úplně bezvýhradně, neboť z pohledu hierarchie je tendence klesající směrem k vyšším pozicím. Tento trend je možné pozorovat i mimo Českou republiku, kdy je ve státech směrem na východ zastoupení žen v justici vyšší a ve státech směrem na západ je zastoupení žen nižší, ale současně rozdíly mezi prvostupňovými a soudy vyššího stupně nejsou tak výrazné.

Mezi důvody pro stav feminizace může patřit jednak určitý pozůstatek z éry socialismu a odchod mužů z justice za lépe finančně ohodnocenou práci. Toto nízké finanční ohodnocení se následně změnilo a v současné době jsou již v justici lepší

finanční podmínky, což jen podporuje atraktivitu justice pro ženy. Mezi další důvody může patřit jistota a stabilita tohoto zaměstnání a také snadnější skloubení kariéry s rodinou. Rodinný život a mateřství může být současně důvodem pro situaci nižšího zastoupení žen na soudech vyššího stupně až vrcholu justice. Ženy se velmi často raději starají o rodinu a manžela či jsou k tomu případně nuceny, čímž dojde k zastavení jejich kariérního růstu na poměrně dlouhou dobu. Dalšími důvody nízkého zastoupení žen v justici může být nedůvěra v sebe sama, neschopnost prosadit se či určité neviditelné bariéry a stereotypy, které ve společnosti dále existují.

Poslední otázka, která je v této práci řešena, je možná alternativa zastoupení žen a mužů v justici, a to s poukázáním na konkrétní příklad, který se odehrál na půdě ESLP. Po provedené analýze lze de lege ferenda usoudit, že možný způsob zastoupení je formou tzv. genderové diverzity, tj. spravedlivého, rovnocenného zastoupení žen a mužů v justici, ovšem s tím, že je nutné důkladně upravit způsob dosažení tohoto stavu, neboť jednou z negativních stránek, které tento způsob zastoupení má, je možné zneužití tohoto pravidla o určitém zastoupení pohlaví v justici. Mezi další negativní stránky může patřit neobjektivita žen z důvodu jejich větší emocionální stránky či případně rychlost soudního řízení. I přes negativní stránky je ovšem možné říci, že je tato alternativa považovaná za optimální, neboť přílišné zastoupení at' jednoho či druhého pohlaví snižuje legitimitu a důvěryhodnost justice v očích společnosti.

Poetický název této diplomové práce: „Feminizace českého soudnictví - cesta tam (a zase zpátky)“ je tak tudíž poměrně přesný. Po dlouhá léta ženy usilovaly o získání místa v justici, kdy se jejich počet postupně zvyšoval až došlo k tomu, že je v současné době větší počet žen než mužů, což je stav, který není úplně vyhovující, a proto nastává otázka, zda se dále nebude justice vyvíjet takovým směrem, při kterém se bude usilovat o rovnocennější zastoupení obou pohlaví.

Použité zdroje

Monografie

1. BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách*. Praha: Libri, 2005, 176 s. ISBN 80-86429-38-5.
2. BALÍK, Stanislav. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. V Praze: Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009, 271 s. ISBN 978-80-7035-427-8.
3. BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivisty advokacie*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998, 106 s. IBN 80-7082-398-4.
4. BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, 184 s. ISBN 978-80-260-5768-0.
5. BEČVÁŘ, Jindřich. *Dějiny Univerzity Karlovy*. Praha: Karolinum, 1998, 672 s. ISBN 80-7184-539-6.
6. BOBEK, Michal, Pavel MOLEK a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Komunistické právo v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009, 1001 s. ISBN 978-80-210-4844-7.
7. BROKLOVÁ, Eva. *První československá ústava*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČAV, 1992, 221 s. ISBN 80-85270-08-0.
8. BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, 506 s. ISBN 80-244-0248-3.
9. ČERMÁK, Ludvík. *Služební pragmatika*. Praha: Státní nakladatelství, 1926, 478 s.
10. DVOŘÁKOVÁ, Zora a Jiří DOLEŽAL. *O Miladě Horákové a Milada Horáková o sobě*. Praha: Klub Milady Horákové, 2001, 320 s. ISBN 80-238-9161-8.
11. FRONEK, Josef. *Velký anglicko-český slovník*. Praha: Leda, 2006, 1736 s. ISBN 80-7335-071-8.
12. KARSTEN, Hartmut. *Ženy – muži*. Praha: Portál, 2006, 184 s, ISBN 80-7367-145-X.
13. KINDL, Vladimír. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti*. Vydání druhé, upravené a rozšířené. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 280 s. ISBN 978-80-7552-030-2.
14. KOZÁKOVÁ, Anděla, ed. *Čeho jsme docílily ...: deset let práce Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen v RČS*. V Praze: Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, 1932, 130 s.
15. KŘÍŽKOVÁ, Alena. *Životní strategie žen a mužů v řízení (a) podnikání*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, 175 s. ISBN 978-80-7330-125-5.

16. KŘÍŽKOVÁ, Alena a Karel PAVLICA. *Management genderových vztahů: postavení žen a mužů v organizaci*. Praha: Management Press, 2004, 155 s. ISBN 80-7261-117-8.
17. LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. Praha: Mladá fronta, 1999, 320 s. ISBN 80-204-0737-5.
18. LENDEROVÁ, Milena, ed. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, 554 s. ISBN 978-80-7106-988-1.
19. MALÍNSKÁ, Jana. *Do politiky prý žena nesmí – proč?*. Praha: Libri, 2005, 176 s. ISBN 80-7277-295-3.
20. MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 2. upr. vyd. Praha: Linde, 1999, 571 s. ISBN 80-7201-167-7.
21. OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000, 171 s. ISBN 80-7178-403-6.
22. PRÁVNICKÝ ODBOR SDRUŽENÍ VYSOKOŠKOLSKÝ VZDĚLANÝCH ŽEN V REPUBLICĚ ČESKOSLOVENSKÉ. *Právníčky na universitě a v praxi*. Praha, 1928, 45 s.
23. PRINC, Michal. *Soudnictví v českých zemích v letech 1848-1938: (soudy, soudní osoby, dobové problémy)*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 344 s. ISBN 978-80-7478-797-3.
24. RENZETTI, Claire M. a Daniel J. CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003, 644 s. ISBN 80-246-0525-2.
25. SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace soudnictví, notářství a advokacie*. Praha: Linde, 1997, 437 s. ISBN 80-7201-051-4.
26. SKŘEJPKOVÁ, Petra. *Antologie československé právní vědy v letech 1918-1939*. Praha: Linde, 2009, 694 s. ISBN 978-80-7201-750-8.
27. SMETÁČKOVÁ, Irena a Klára VLKOVÁ. *Gender ve škole*. Praha: Otevřená společnost, 2005, 191 s. ISBN 80-903331-2-5.
28. SMETÁČKOVÁ, Irena. *Genderové představy a vztahy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2016, 276 s. ISBN 978-80-7419-229-6.
29. HAVELKOVÁ, Hana. Druhá vlna feminismu. In: TESAŘOVÁ, Jana, LIŠKOVÁ, Kateřina. *Ženská práva jsou lidská práva*. 2 eds. Brno: Nesehnutí, 2002, s. 14-19, ISBN 80-903228-0-8.
30. HENDRYCHOVÁ, Soňa. Z historie feminismu v českých zemích. In: VĚŠÍNOVÁ-KALIVODOVÁ, Eva, MAŘÍKOVÁ, Hana. *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. eds. Praha: Open Society Fund Praha, 1999, s. 43-49, ISBN 80-238-4770-8.
31. KOSAŘ, David. Selecting Strasbourg Judges A Critique. In: BOBEK, Michal. *Selecting Europe's judges*. ed. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 120-161. ISBN 978-0-19-872778-1.

32. ŠIKLOVÁ, Jiřina. Gender studies a feminismus na univerzitách ve světě a v České republice. In: VĚŠÍNOVÁ-KALIVODOVÁ, Eva, MAŘÍKOVÁ, Hana. *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. eds. Praha: Open Society Fund Praha, 1999, s. 9-19, ISBN 80-238-4770-8.
33. TOKÁROVÁ, Anna. Vyššie vzdelávanie dievčat a žien. In: CVIKOVÁ, Jana, JURÁŇOVÁ Jana a KOBOVÁ Ľubica. *Histórie žien: aspekty písania a čítania*. eds. Bratislava: Zaujmové združenie žien Aspekt, 2007, s. 227-239. ISBN 80-85549-65-4.
34. UHLÍK, Matej a Samuel SPÁČ. Příčiny a dôsledky nadreprezentácie žien v slovenskom súdnictve. In: LÁŠTIC, Erik a Samuel SPÁČ (eds.) *Nedotknuteľní? Politika sudcovských kariét na Slovensku v rokoch 1993-2015*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2017, s. 61-81.

Články

35. CÍCHA, vicepres. Žena soudcem. *Soudcovské listy*. 1923, roč. IV., s. 33-35.
36. HESS, František. Soudní úřady. *Batovcův almanach*. 1929, roč. XXXVII., s. 233-254.
37. HESS, František. Soudní úřady. *Batovcův almanach*. 1930, roč. XXXVIII., s. 259-280.
38. KRCHA, K. Žena soudcem. *Soudcovské listy*, 1923, roč. IV., s. 15-16.
39. MALÝ, pres. Žena soudce. *Soudcovské listy*, 1923, roč. IV., s. 13-14.
40. ONDRÁČEK, Otto. Soudní úřady. *Batovcův almanach*. 1938, roč. XLIV., s. 181-197.
41. SCHOLZOVÁ, Libuše. Vzpomínky bývalých žákyň Minervy u příležitosti padesátého výročí jejího otevření. *Ženská rada*. 1940, roč. 16, č. 8, s. 125-131.
42. SVAZ ČESKOSLOVENSKÝCH SOUDCŮ. Schematismus soudů. *Status soudců a státních zástupců dle stavu z 31. prosince 1935*, 1936, s. 113-145.
43. SVAZ ČESKOSLOVENSKÝCH SOUDCŮ. Status konkretální. *Status soudců a státních zástupců dle stavu z 31. prosince 1931*, 1932, s. 7-72.
44. WAGNEROVÁ, Eliška. Postavení soudců v České republice. *Soudce*. 2002, roč. 4, č. 3, s. 2-10. ISSN 1211-5347.

Internetové zdroje

45. CAJTHAML, Petr. Jarmila Veselá – první docentka Právnické fakulty UK. *iforum.cuni.cz* [online] Publikováno 18. 11. 2013 [cit. 22. 06. 2019]. Dostupné z: <https://iforum.cuni.cz/iforum-14852.html>
46. Distribution of Professional judges by gender. *European commission for the evaluation of justice* [online]. European commission for the evaluation of justice, 2016, revised Apr. 3, 2019 [cit. 22. 06. 2019]. Dostupné z: https://public.tableau.com/profile/cepej#!/vizhome/CEPEJ-Genderequalityv1_3/Barcharts

47. HENNETTE VACHEZ, Stéphanie. More women – but which women? The rule and the politics of gender balance at the european court of human rights. *European Journal of International Law* [online]. 2015, volume 26, Issue 1, p. 195-221 [cit. 22. 06. 2019]. ISSN: 0938-5428, Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/ejil/chv004>
48. Jmenný rejstřík poslanců, Národní shromáždění republiky Československé 1948 – 1954. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. [cit. 22. 06. 2019]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/rejstrik/jmenny/p.htm>
49. KRAWIECOVÁ, Nela a CIBULKA, Jan. Mezi soudci je většina žen, sedí však na nižších soudech. Na vrcholu dominují muži. *irozhlas.cz* [online]. Publikováno 12. června 2018 [cit. 22. 06. 2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/soudci-gender-ministerstvo-spravedlnosti-soudkyne-ustavni-so-ud_1806121945_cib?fbclid=IwAR1OKgH4G2Ub5iEzLIXETnHGZYJKTILY7PuMnOd8RRPSD8f1hMSazbNt_QE
50. MALLESON, Kate. Diversity in the Judiciary: The Case for Positive Action. *Journal of Law and Society* [online]. 2009, vol. 36, no. 3, p. 376-402 [cit. 22. 06. 2019]. ISSN: 0263-323X. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/25621979>.
51. Obyvatelstvo podle pohlaví a věku k 31. 12. daného roku. *Český statistický úřad* [online]. Publikováno 23. 01. 2019 [cit. 22. 06. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/60622084/300002180101.pdf/885de184-7756-4805-9179-c40792caa025?version=1.0&fbclid=IwAR1qIJ2y-5CGrBcMxsvlgrJGO8mx_ZHZfHH6QxYGgQSmmTreOSVJOZZ0XI
52. PLACHÝ, Jiří. „Rozpracování“ duchovních litoměřické diecéze Státní bezpečnosti. *SECURITAS IMPERII 11* [online]. 2005, s. 77-78 [cit. 22. 06. 2019]. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. ISBN 80-86621-16-2. Dostupné z: <http://www.cdct.cz/old/files/sbsec11.pdf?fbclid=IwAR1Im2liK9WwJ6nYB96RozH1ApNzzSmjjsb68VB9YQUwRPo5K4cMylUMCpg>
53. Poslanci. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online] Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2019, stav ke dni 9. června 2019 [cit. 22. 06. 2019]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/fsnem.sqw>
54. Přehled státních zástupců. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. Ministerstvo spravedlnosti, © 2019, stav ke dni 09. 06. 2019 [cit. 22. 06. 2019]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/Zastupci/zastupci.html>
55. RACKLEY, Erika. Introduction Rethinking Judicial Diversity. In: SCHULTZ, Ulrike, and Gisela SHAW (eds.). *Gender and judging* [online]. 2013, p. 501-520 [cit. 22. 06. 2019]. DOI: [10.5040/9781474200127.ch-024](https://doi.org/10.5040/9781474200127.ch-024). Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.5040/9781474200127.ch-024>
56. Seznam členů vlády. *Vláda České republiky* [online]. Vláda ČR, © 2009-2019 [cit. 22. 06. 2019]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/vlada/>

57. Seznam notářů. *Notářská komora České republiky* [online]. Notářská komora České republiky, © 2019 [cit. 22. 06. 2019]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/seznam-notaru>
58. Seznam senátorů. *Senát parlamentu České republiky* [online]. Senát PČR, © 2019 [cit. 22. 06. 2019]. Dostupné z: https://www.senat.cz/senatori/index.php?par_2=2
59. SCHULTZ, Ulrike, and Gisela SHAW. Introduction: Gender and Judging: Overview and Synthesis. *Gender and judging* [online]. 2013, p. 3-48 [cit. 22. 06. 2019]. DOI: 10.5040/9781474200127.0007. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.5040/9781474200127.0007>
60. Současní funkcionáři a soudci. *Ústavní soud České republiky* [online]. Ústavní soud, © 2015 [cit. 22. 06. 2019]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/soucasni-funkcionari-a-soudci/>
61. ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. Justici řídí muži, moc je pánský klub, vládne nám mužské právo, říká ústavní soudkyně. *Aktuálně.cz* [online]. Publikováno 19. 02. 2019 [cit. 22. 06. 2019]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/moc-v-cesku-je-pansky-klub-vladne-nam-muzske-pravo-rika-usta/r~7f6ba276338811e990fd0cc47ab5f122/>
62. TULKENS, Françoise. More Women – But Which Women? A Reply to Stéphanie Hennette Vauchez. *European Journal of International Law* [online]. 2015, volume 26, Issue 1, p. 223-227 [cit. 22. 06. 2019]. ISSN: 0938-5428, Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/ejil/chv013>
63. VUČKA, Jan. Máme genderový problém. Zaveďme kvóty na soudce! *Jinepravo.blogspot.com* [online]. Publikováno 13. října 2017 [cit. 22. 06. 2019]. Dostupné z <https://jinepravo.blogspot.com/2017/10/jan-vucka-mame-genderovy-problem.html>

Právní předpisy

Zákony

64. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 06. 2019].
65. Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 06. 2019].
66. Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 06. 2019].
67. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 06. 2019].

68. Vládní nařízení č. 136/1940 Sb., o právním postavení židů ve veřejném životě. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 06. 2019].
69. Zákon č. 278/1919 Sb. z. a n., o sestavování seznamů porotců. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 06. 2019].
70. Zákon č. 567/1919 Sb. z. a n., o lidových soudech pro trestání válečné licho. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 06. 2019].
71. Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 06. 2019].
72. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 06. 2019].
73. Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 06. 2019].
74. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 06. 2019].
75. Zákon České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 22. 06. 2019].

Ostatní

76. Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1935.
77. Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1938.
78. Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1944.
79. Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1948.
80. Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1970.
81. Archiv Masarykovy univerzity, Fond A1 Rektorát, Úřední a pomocné knihy, Knihy vydaných diplomů č. 19, Právnická fakulta, 1920-1930.
82. Archiv Masarykovy univerzity, Fond A1 Rektorát, Úřední a pomocné knihy, Knihy vydaných diplomů č. 20, Právnická fakulta, 1930-1935.
83. Archiv Masarykovy univerzity, Fond A1 Rektorát, Úřední a pomocné knihy, Knihy vydaných diplomů č. 21, Právnická fakulta, 1935-1938.
84. Archiv Masarykovy univerzity, Fond A1 Rektorát, Úřední a pomocné knihy, Knihy vydaných diplomů č. 23, Právnická fakulta, 1945.

85. Archiv Masarykovy univerzity, Fond A1 Rektorát, Úřední a pomocné knihy, Knihy vydaných diplomů č. 26, Právnická fakulta, 1948.
86. Archiv Masarykovy univerzity, Fond A1 Rektorát, Úřední a pomocné knihy, Knihy vydaných diplomů č. 28, Právnická fakulta, 1950.
87. Archiv Masarykovy univerzity, Fond A1 Rektorát, Úřední a pomocné knihy, Knihy vydaných diplomů č. 31, Právnická fakulta, 1970.
88. Archiv Masarykovy univerzity, Fond A1 Rektorát, Úřední a pomocné knihy, Knihy vydaných diplomů č. 32, Právnická fakulta, 1973.
89. Archiv Masarykovy univerzity, Fond A1 Rektorát, Úřední a pomocné knihy, Knihy vydaných diplomů č. 33, Právnická fakulta, 1974.
90. Archiv Masarykovy univerzity, Fond A1 Rektorát, Úřední a pomocné knihy, Knihy vydaných diplomů č. 43, Právnická fakulta, 1990.
91. Archiv matriky České advokátní komory.
92. Archiv matriky České advokátní komory, osobní spis Matyldy Wichové.
93. Archiv univerzity Karlovy, Fond Právnická fakulta, Katalogy posluchačů práv 1918-1922.
94. Archiv univerzity Karlovy, Fond Právnická fakulta, Matrika doktorů Univerzity Karlovy V. 1922-1924, inv. č. 5, s. 2148.
95. Archiv univerzity Karlovy, Fond Právnická fakulta, Matrika doktorů Univerzity Karlovy V. 1922-1924, inv. č. 5, s. 2209.
96. Archiv univerzity Karlovy, Fond Právnická fakulta, Matrika doktorů Univerzity Karlovy V. 1922-1924, inv. č. 5, s. 2279.
97. Archiv univerzity Karlovy, Fond Právnická fakulta, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VII. 1928-1931, inv. č. 7, s. 3121.
98. Národní archiv, nezpracovaný Fond Ministerstva Spravedlnosti.
99. Údaje poskytnuté Exekutorskou komorou České republiky na základě žádosti ze dne 17. 03. 2019.
100. Údaje poskytnuté Ministerstvem spravedlnosti na základě žádosti ze dne 18. 03. 2019.
101. Údaje poskytnuté studijním oddělením Právnické fakulty Karlovy univerzity na základě žádosti ze dne 02. 04. 2019.
102. Údaje poskytnuté studijním oddělením Právnické fakulty Masarykovy univerzity na základě žádosti ze dne 15. 04. 2019.
103. Údaje poskytnuté studijním oddělením Právnické fakulty univerzity Palackého na základě žádosti ze dne 17. 03. 2019.
104. Údaje poskytnuté studijním oddělením Právnické fakulty Západočeské univerzity na základě žádosti ze dne 17. 03. 2019.